

5—6 maj

Debatter m. m.**Torsdagen den 5 maj**

sid.

Interpellation av herr Pettersson, Harald, om regeringens beredning av vissa förslag avseende styrelsen och förvaltningen på länsplanet, m. m.	3
---	---

Fredagen den 6 maj

Inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige	5
Reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m. ..	22
Anslag till byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor	27
Fortsatt giltighet för lagstiftningen om hyresreglering	30
Familjevård	34
Om åtgärder mot narkotikamissbruk	41
Interpellationer:	
av herr Kristiansson, Axel, ang. de höjda priserna på matpotatis, m. m.	49
av herr Wanhainen om upprustning av vägnätet i Norrlands inland	50
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Isacson ang. de ändrade livsmedelspriserna	50
av herr Larfors om rätt för kommun att betala tryckning av valsedlar	50

Samtliga avgjorda ärenden**Fredagen den 6 maj**

Statsutskottets utlåtande nr 79, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: justitiedepartementet	5
--	---

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 80, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: försvarsdepartementet	5
— nr 81, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: socialdepartementet	5
— nr 82, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	5
— nr 83, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: finansdepartementet	5
— nr 84, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet	5
— nr 85, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: handelsdepartementet	5
— nr 86, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: inrikesdepartementet	5
— nr 87, ang. ytterligare utgifter på tilläggsstat II: staten för statens allmänna fastighetsfond	5
— nr 88, ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige	5
— nr 89, ang. organisation av en för krigsmakten gemensam indententurkår m. m.	22
— nr 90, ang. reformerad organisation av skolläningen i grundskolan m. m.	22
— nr 91, ang. anslag till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.	27
— nr 92, ang. viss ändring i statens pensionslöneförordning, m. m.	29
— memorial nr 93, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Socialhögskolorna: Avlöningar	29
Bevillningsutskottets betänkande nr 35, ang. ändrad lydelse av 4 § förordningen om utjämningskatt å vissa varor	29
Bankoutskottets memorial nr 26, ang. bemyndigande för bankoutskottet att utse företrädare för arbetsgivarparten i tjänstena för riksdagen och dess verk	30
Första lagutskottets utlåtande nr 27, ang. dels viss ändring av bestämmelserna om ersättning åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl., dels ock det allmännas skadeståndsansvar inom offentligrättslig verksamhet	30
Tredje lagutskottets utlåtande nr 38, ang. ändrad lydelse av 11 § 1 mom. förordningen angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom	30
— nr 39, ang. fortsatt giltighet av lagen om hyresreglering m. m., m. m.	30
— nr 40, ang. tillstånd för brukande av svävare	33
— nr 41, ang. ändring i vägtrafikförordningen	33
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 33, om utbildning av dagbarnsvårdare	34
— nr 34, ang. huvudmannaskapet för åldringsvården och om samordning mellan landstingens sjukvårdande verksamhet och den primärkommunala åldringsvården	34
— nr 36, ang. familjevård	34
— nr 37, om åtgärder mot narkotikamissbruk	41

Torsdagen den 5 maj

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne april.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 162, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående utvidgad tillämpning av lagen den 22 juni 1939 (nr 299) om förbud i vissa fall mot överlåtelse eller upplåtelse av fartyg m. m. och av lagen den 21 mars 1940 (nr 176) med vissa bestämmelser om fraktfart med svenska fartyg.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 79—92 och memorial nr 93, bevillningsutskottets betänkande nr 35, bankoutskottets utlåtande nr 25 och memorial nr 26, första lagutskottets utlåtande nr 27, tredje lagutskottets utlåtanden nr 38—41 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 33, 34, 36 och 37.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att bankoutskottets utlåtande nr 25 skulle sättas sist å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Interpellation om regeringens beredning av vissa förslag avseende styrelsen och förvaltningen på länsplanet, m. m.

Herr **PETTERSSON, HARALD**, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Frågan om hur styrelsen och förvaltningen på länsplanet

skall vara utformad har under senare år tilldragit sig allt större uppmärksamhet. En anledning härtill är att samordningen inom länsförvaltningen i vissa väsentliga avseenden framstår som bristfällig. Men framför allt har det ökade intresset för frågan sin förklaring i att man kan räkna med att styrelsen och förvaltningen på länsplanet kommer att få allt större betydelse för medborgarna. En viss decentralisering av uppgifter från centrala instanser till länsorgan har redan skett. Exempel härpå inom den statliga förvaltningen är den decentralisering som skett beträffande plan- och byggnadsväsendet samt vissa delar av bostadspolitiken. Uppgifter har också överförts från staten till landstingen. Det senaste exemplet härpå är mentalsjukvården. Särskilt under de senaste åren har intresset varit koncentrerat till möjligheterna av en vidgad länsdemokrati, innebärande att landstinget eller annat länskommunalt organ skulle få ta hand om en huvuddel av samhällsuppgifterna på länsplanet. 1964 års riksdag underströk t. ex. angelägenheten av att den kommunala självstyrelsen på det regionala planet stärkes.

Olika frågor beträffande styrelsen och förvaltningen på länsplanet har under senare tid berörts av ett flertal utredningar. För närvarande arbetar tre olika utredningar med huvudfrågor på detta område, nämligen länsförvaltningsutredningen, länsindelningsutredningen och länsdemokratiutredningen. Länsförvaltningsutredningen, som tillkallades av inrikesministern 1961, skall enligt direktiven granska och framlägga förslag rörande principerna för den statliga länsförvaltningens ordnande för framtiden, innefattande frågan om lekmanamedverkan i länsstyrelsen. Länsindelningsutredningen, tillkallad av inrikesministern 1963, har att undersöka

Interpellation om regeringens beredning av vissa förslag avseende styrelsen och förvaltningen på länsplanet, m. m.

hur länen bör vara uppbyggda som områden främst för statlig förvaltning och landstingskommunal verksamhet. Länsdemokratiutredningen, som tillkallades av justitieministern 1964, skall bl. a. pröva frågan om den regionala självstyrelsens uppgifter och arbetsfördelningen mellan regionala organ och riksstyrelsen.

Från de två förstnämnda utredningarna kan man enligt riksdagsberättelsen vänta förslag innevarande år. Vissa antydningar rörande förslagens innebörd har redan givits i pressen.

När förslag från länsdemokratiutredningen kan väntas har inte angivits. I riksdagsberättelsen framhålles endast, att länsdemokratiutredningens arbete beräknas pågå under hela innevarande år och att det kommer att ägnas åt frågan om en vidgad demokrati på länsplanet.

Det är uppenbart, att de tre utredningarnas uppgifter i hög grad griper in i varandra. Behovet av samråd har också understrukits i direktiven. Det kan emellertid befaras, att den uppläggning som utredningsarbetet fått öppnar svårigheter för den önskvärda samordningen.

Det primära för frågan om utformningen av styrelsen och förvaltningen på länsplanet bör rimligtvis vara, att man först söker bedöma vilka uppgifter som med fördel kan anförtros åt en regional styrelse och förvaltning. Då avsikten är, såsom 1964 års riksdag framhöll, att den kommunala självstyrelsen på länsplanet skall stärkas, borde man härvid i första hand ha prövat frågan om uppgifts- och arbetsfördelningen mellan statliga myndigheter och länskommunala organ. Därefter skulle det ha varit lämpligt att pröva frågan om de uppgifter, som kunde anses böra tillhöra en statlig länsförvaltning. I sista hand skulle man sedan ha haft att av-

väga länsindelningen så, att lämpliga områden skapas för en länskommunal och statlig regional styrelse- och förvaltningsorganisation.

Den tidsplanering, som utredningsarbetet i detta avseende fått, har emellertid närmast blivit den omvända. Den tidsmässigt primära uppgiften, som ligger hos länsdemokratiutredningen, kommer i sista hand. Det är inte klart, när förslag kan väntas från nämnda utredning. Naturligtvis är det i detta stadium av utredningsarbetet inte möjligt att ändra på tidsplaneringen. Som desto angelägnare framstår det då, att en nödvändig samordning sker vid regeringens beredning och bearbetning av de tre utredningarnas förslag.

Med anledning av vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern ställa följande frågor:

När kan förslag väntas från länsdemokratiutredningen angående en vidgad länsdemokrati?

Avser regeringen att låta förslagen från länsdemokratiutredningen, länsförvaltningsutredningen och länsindelningsutredningen genomgå en samordnad beredning i syfte att få till stånd en så ändamålsenlig organisation som möjligt av styrelsen och förvaltningen på länsplanet?

När kan det i så fall beräknas, att regeringen kan förelägga riksdagen förslag i frågan?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.09.

In fidem

Fritz af Petersens

Fredagen den 6 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för

budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde; och

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond,

varvid utlåtandena nr 81 och 82 samt 84—86 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

I propositionen nr 76 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 11 mars 1966, föreslagit riksdagen att a) godkänna i statsrådsprotokollet förordade grunder för bidrag till ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning, b) bemyndiga Kungl. Maj:t att fatta de beslut och vidtaga de åtgärder, som fordrades för att genomföra vad i statsrådsprotokollet föreslagits rörande institutet, c) föreskriva, att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämde skulle medverka vid reglering av anställningsvillkoren för tjänster som fördes upp på institutets personalförteckning, d) till Bidrag till internationella institutet för freds- och konfliktforskning för budgetåret 1966/67 under tredje huvudtiteln anvisa ett anslag av 900 000 kronor.

I propositionen hade föreslagits, att ett institut, benämnt internationella institutet för freds- och konfliktforskning (International Institute for Peace and Conflict Research), skulle inrättas. Institutet skulle hava till uppgift att bedriva vetenskaplig forskning i konflikt- och samarbetsfrågor av betydelse för internationell fred och säkerhet. Institutet skulle i stiftelsens form verka som en självständig forskningsinstitution. I denna skulle eftersträvas medverkan av utländska forskare och i dess ledning borde finnas internationell representation.

Till behandling hade utskottet förehåft

dels en inom första kammaren av fru *Segerstedt Wiberg* och herr *Sundin* väckt motion (I: 709), vari hemställts, att riksdagen måtte 1. i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala vad motionärerna anfört rörande en samordning av verksamheten vid freds- och konfliktforskning med ett planerat nordiskt forskningsarbete på området, 2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning ge-

nom utrikesdepartementets försorg av frågan hur forskningsresultaten från freds- och konfliktforskningens institutet på lämpligast sätt skulle spridas till allmänheten och förvaltningen samt 3. i övrigt beakta i motionerna anförda synpunkter,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Björkman* och fröken *Ljungberg* väckt motion (II: 872), vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad i motionen anförts. I motionen hade dels ifrågasatts, om icke det föreslagna institutet, på sätt universitetskanslersämbetet förordat, i ett initialskede icke primärt borde ägna sig åt egen forskning utan huvudsakligen verka som ett sammanhållande organ för en på skilda håll förekommande forskning, samt om icke ett freds- och konfliktforskningens institut borde upprättas på gemensam nordisk grundval, dels ock, i anslutning till vad universitetskanslersämbetet framhållit, uttalats, att de humanistiska och juridiska vetenskaperna borde vara företrädda i forskningsarbetet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionen I: 709 i vad den avsåge spridning till allmänhet och förvaltning av forskningsresultaten från freds- och konfliktforskningens institutet, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört,

II. att motionen I: 709, i vad den icke behandlats under I, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

III. att motionen II: 872 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

IV. att riksdagen måtte

a) godkänna i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 11 mars 1966 förordade grunder för bidrag till ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att fatta de beslut och vidtaga de åtgärder, som

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

fordrades för att genomföra vad i statsrådsprotokollet föreslagits rörande institutet,

c) föreskriva, att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämde skulle medverka vid reglering av anställningsvillkoren för tjänster, som fördes upp på institutets personalförteckning,

d) till Bidrag till internationella institutet för freds- och konfliktforskning för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisa ett anslag av 900 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Virgin*, *Åkerlund*, *Bohman* och *Petersson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under III hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 872, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anfört beträffande freds-forskningsinstitutets uppgifter i initialskedet;

2) av herr *Dahlén*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Det är en lockande och fascinerande tanke att öppna nya vägar till fredliga lösningar av konflikter genom att ta forskningens alla resurser till hjälp i stället för våldet eller hotet om våld. Vi har börjat kunna vänja oss vid att den moderna vetenskapen knappast längre känner några gränser för sin förmåga och att dess landvinningar ständigt öppnar nya fält för mänsklig verksamhet eller totalt förändrar betingelserna för den pågående. Det är vetenskaplig forskning som har skapat de väldiga förstörelseresurser som människan nu fått i sina händer i form av kärnvapen och bakteriologiska och kemiska stridsmedel. Det är naturligt att man då frågar: Varför skulle inte forskningen

också kunna göra tjänst när det gäller att neutralisera de onda krafter som den själv har skapat?

Ett systematiskt studium av hur konflikter brukar uppstå bör rimligen underlätta möjligheterna att undgå dem. Känner man till medlen för att minska spänningarna mellan folken, bör man också lättare kunna finna metoderna för att undanröja oroshärdar i världen. Har man ett odiskutabelt vetenskapligt underlag för t. ex. övervakning och kontroll, kan detta möjliggöra internationella överenskommelser om viktiga rustningsbegränsningar, som i annat fall skulle ha varit otänkbara.

Det finns alltså starka skäl att försöka utnyttja vad forskningen kan ge i arbetet på att göra världen mindre riskabel att leva i. Men det finns också starka skäl till måttfullhet i fråga om optimistiska förväntningar. Det kan naturligtvis inte vara på det sättet, men det verkar som om både freds-forskningsutredningen och den nu föreliggande propositionen har utgått från en orealistisk och önsketänt förutsättning. Man uttalar sig nämligen som om det vore något självklart att räkna med att en allmän politisk önskan ständigt föreligger att i möjligaste mån undvika konflikter och våld, och att det alltså nu närmast skulle gälla att ge de politiska instanserna goda hjälpmedel i denna deras strävan. Verkligheten är inte sådan. Det är ju tvärtom spänningarna och konflikterna, motsättningarna och hatet, som ofta är det politiska medel som medvetet och metodiskt används för att nå politiska syftemål. Inte ens vår egen allra färskaste nutidshistoria är fri från sådana företeelser. Mot konflikthanledningar av den arten har forskningen med all sannolikhet föga bot att bjuda. Det är faktiskt till och med tänkbart att den, tvärt emot sitt syfte, skulle kunna leda till ökade möjligheter att skapa konflikter, just genom den djupare kännedom om deras mekanism som den är avsedd att ge.

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

Nu vill jag för min del inte överdriva den risken — den väger nog ganska lätt i sammanhanget — men den bör ändå påpekas vid en allsidig bedömning.

Det finns emellertid en annan fara i överdrivna förhoppningar på en fredsforskning, den nämligen att önskade och förväntade resultat så att säga diskonteras i förväg. Det kan lätt ske — tendenser saknas inte — och åstadkommer då att den motstånd- och försvarsvilja minskar, som t. ex. är så väsentlig för vår svenska utrikespolitiska säkerhet och handlingsfrihet och som kommer att förbli detta länge än. Man måste därför bestämt undanröja sådana orealistiska förhoppningar.

Det föreslagna institutet skall ha en helt oberoende och självständig ställning. Dess ledning och forskarstab skall rekryteras internationellt. Det vetenskapliga rådet, som skall granska forskningsresultaten och biträda i ledningen av den vetenskapliga verksamheten skall, liksom forskarna, rekryteras från länder med olika politiska och ekonomiska system. Rådet skall förnya sig självt undan för undan. Departementschefen understryker vidare särskilt att forskningen vid institutet skall ha en strängt objektiv karaktär.

Nog är detta ett tvingande önskemål — men skall det verkligen gå att uppfylla? Även forskare är människor med olika politisk uppfattning och deras anknytning till och beroende av sitt ursprung och sina hemländer lär väl inte helt gå att bryta. De uppgifter, som forskarna kommer att syssla med, gäller ju inte bara att fastställa objektivt mätbara förhållanden, utan också — som utredningen påpekar — att behandla projekt som skall ge ett politiskt utbyte.

Utredningen uttalar en förhoppning om »att dessa forskare själva så småningom bör kunna få en ökad möjlighet att se på internationella problem ur en opartisk synvinkel». Jag vill gärna instämma i en sådan förhoppning, men är

det verkligen sannolikt att den skall infrias?

Institutet avses till en början främst inrikta sig på nedrustnings- och rustningsregleringsfrågor. Den erfarenhet som man hittills har fått av dessa frågors internationella behandling visar att stora svårigheter föreligger att nå politisk samstämmighet även vid utvärdering av rent tekniska forskningsresultat. Hur mycket värre måste det då inte förväntas bli när det gäller politiska analyser.

Jag har nu antytt några frågetecken — det finns nog flera — som man vill sätta efter de tankegångar och förslag som utredningen framfört och propositionen godtagit. Sammanfattningsvis vill jag dock instämma i vad som har anförts i motion nr 872 i andra kammaren, nämligen att ämnesområdet är så viktigt, att redan en förhoppning om något resultat av denna forskning är skäl nog att göra ett försök med den.

Den osäkerhet som råder gör det emellertid särskilt nödvändigt att pröva sig fram med försiktighet och att inte låta organisationen växa snabbare än vad undan för undan vunna erfarenheter ger underlag för.

Det är svårt att vare sig från utredningen eller propositionen få en riktigt klar bild av hur institutet är avsett att arbeta. Förmodligen beror detta på att man inte har velat låsa sig för arbetsformerna i detalj. Man säger dock att forskarna skall utföra sitt dagliga arbete vid institutet och avvisar kategoriskt en anknytning till den svenska universitetsorganisationen. Detta motiveras främst med en hänvisning till institutets specifikt internationella karaktär. Man medger emellertid behovet av ett informellt samarbete.

Vi reserverar oss svårt att dela uppfattningen att den föreslagna, helt självständiga funktionen är den rätta i inledningsskedet. Vi anser tvärtom att mycket talar för att institutet borde börja med att i huvudsak ta vara på

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning
i Sverige

den forskning inom institutets intressesfär, som nu förekommer på skilda håll; stimulera den som behöver utvecklas och lägga ut nya forskningsuppgifter, där så är erforderligt. Vi förstår inte riktigt den avvisande inställning som utredningen redovisar till sammanställandet av forskningsrön som redan är gjorda på annat håll.

Vår försiktigare metod att starta skulle inte hindra att institutet ändock från början får en internationell prägel — vi tillstyrker organisationen i övrigt som den har föreslagits. Tvärvetenskapliga forskargrupper och seminarier kan anordnas och ledas av institutet på samma sätt som sker nu för tiden på många områden. Gästforskare kan inbjudas och avlönas från institutet även om de utför sitt dagliga arbete vid någon nu befintlig institution. Vi menar att forskningen borde vinna på detta. Inte minst borde så bli fallet, när det gäller naturvetenskapliga ämnesområden, där välutrustade institutioner torde vara en särskilt viktig förutsättning för goda resultat.

I och för sig skulle det vara tilltalande och naturligt att upprätta forskningsinstitutet i samverkan med de övriga nordiska länderna. Undersökningar angående ett samnordiskt freds-forskningsinstitut har pågått under flera år och resulterat i en rekommendation från Nordiska rådet till medlemsregeringarna om samarbete i fråga om freds- och konfliktforskning.

Den rekommendationen har inte satt några synliga spår i det nu föreliggande förslaget. Uppenbarligen har våra grannländers NATO-anslutning ansetts oförenlig med institutets helt fria ställning. Hur stor vikt som det skälet skall tillmätas vet jag inte — det överdrivs måhända — men även om det är avgörande i dag så kan ingen säga vad det kan ha för bärkraft om några år. Skulle en vidgning av grundvalen då bli möjlig är det angeläget att den tillvaratas. Även denna omständighet bör vägas in

i bedömningen av institutets första uppbyggnad. Det pekar också på vikten att inte låsa sig för hårt i början.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i samtliga punkter utom i punkt III, där jag yrkar bifall till reservation 1.

Herr DAHLEN (fp):

Herr talman! Jag har en blank reservation vid detta utskottsutlåtande, och jag skall med några få ord motivera varför så är fallet.

Jag har i princip godtagit det som utskottsmajoriteten har kommit till, men jag vill dock framföra några synpunkter. Med anknytning till vad herr Virgin sade vill jag poängtera, att även jag har en känsla av att man ibland kanske låter leda sig själv in i ett önsketänkande när det gäller att skapa större förutsättningar för fred på detta klot. Ett sådant önsketänkande är väl dock inte helt onaturligt utan är väl det hopp som vi griper efter. Självfallet får det dock inte leda till någon minskad vaksamhet. Därom borde vi kunna vara överens.

Förslaget är, som jag ser det, ett experiment med alla de risker som man kan räkna med att ett experiment av denna karaktär kan medföra. Jag har emellertid kommit till att experimentet är värt att försöka. Det är alltså fråga om en försöksverksamhet — så uppfattar jag det — och därför finns det verkligen anledning att noggrant följa utvecklingen och se vilka förändringar som kan bli nödvändiga.

Den första mera direkta kritik mot propositionen som jag vill föra fram är detta, att man inte har tagit upp Nordiska rådets rekommendation. Så sent som i februari i år antog Nordiska rådet följande rekommendation: »Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast etablera samarbete om forskning i internationell politik innefattande freds- och konfliktforskning i

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

enlighet med de förslag, som framlagts av ett av de nordiska regeringarna tillsatt utskott.» Anmärkningsvärt är att utrikesministern inte har funnit anledning att poängtera att Nordiska rådet har gjort den rekommendationen. Det finns alltså anledning även för den svenska regeringen att ta upp dessa synpunkter. Man kanske kan göra gällande att ärendet ligger i ett annat departement. Det är ju dock fråga om samma regering och när en proposition av denna karaktär kommer fram, är det, tycker jag, anmärkningsvärt att det inte med ett enda ord antydes att det på regeringens bord finns ett förslag från Nordiska rådet. Jag tycker att det är både anmärkningsvärt och beklagligt.

Den andra punkt, där jag vill rikta kritik mot att regeringen har varit alltför lättvindig i sin framfart i propositionen — det gäller också utredningen — är den betydelsefulla frågan: Vem skall få del av dessa forskningsresultat? Det kan ju aldrig vara meningen att dessa volymer bara skall ställas undan på en bokhylla. Där skulle de lätt få damm och spindelnät över sig, och ingenting skulle hända med resultaten. Nu vill jag inte påstå att någon har avsett att så skulle bli fallet, men om man inte har avsett det, bör förslag framläggas om hur resultatet av det planerade institutets forskning skall kunna föras vidare till större kretsar.

Vi vet ju alla att freden, om den verkligen skall ha en chans att bli något så när stabil i vår värld, måste förankras i folken. Det finns inte någon genväg på den punkten. Folken måste verkligen vara med om de vägar som de olika ländernas statsmakter vill beträda för att göra freden stabil. En verkligt väsentlig fråga i detta sammanhang är därför: Hur skall freds-forskningsresultaten kunna föras utanför den strängt vetenskapliga kretsen? Det är beklagligt att varken utredningen eller utrikesministern har ägnat denna fråga något större intresse. Jag upprepar dock att

jag inte tror att detta beror på att man inte skulle ha klart för sig att saken är väsentlig. Det är egendomligt att man inte har funnit anledning att verkligen ta upp frågan om vem som skall konsumera forskningsresultaten. Resultaten måste ju spridas, för det första givetvis till statsmakterna och deras olika grenar i så stor utsträckning som möjligt, för det andra till alla möjliga statliga myndigheter samt för det tredje till organisationsvärlden — en hel rad organisationer är ju verkligt intresserade av dessa saker. Resultaten måste även spridas till den intresserade allmänheten.

Givetvis är, herr talman, en hel del av de resultat som kommer fram forskningsvägen så svärbegripliga att man inte kan tänka sig att volymerna skall spridas i någon massupplaga. Det är självfallet inte detta som jag har avsett med min anmärkning, utan vad man måste inrikta sig på är att om möjligt göra så kortfattade och något så när populära och lättbegripliga sammanställningar att freds-forskningens resultat verkligen kan nå ut till en så stor intresserad krets som möjligt. Det här kostar givetvis pengar. Någoting i utredningen eller departementschefens uttalande om att man avser att en del av pengarna skall gå till att sprida freds-forskningens resultat finns inte. Man talar bara om en skriftserie, men den är givetvis avsedd att omfatta de verkliga forskningsavhandlingarna. Det krävs också planering för att åstadkomma största möjliga spridning av resultaten, och det finns inte angivet hur man tänkt sig detta. För min del hälsar jag med tillfredsställelse att utskottet har föreslagit riksdagen att i skrivelse till regeringen påpeka dessa saker. Det får verkligen inte bli på det sätt att man ställer freds-forskningens resultat på en bokhylla och låter damm singla ner över dem. Onekligen har det i propositionen tagits ganska lättvindigt på detta problem.

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

Herr talman! Jag vill sammanfatta de två motiveringar som jag har anfört till min blanka reservation. Regeringen borde ha tagit upp i propositionen det förhållandet att det på regeringens bord finns en rekommendation från Nordiska rådet om fredsforskningen. Jag poängterar att jag har accepterat den uppläggning som finns i propositionen, men regeringen borde ha uttalat en klar mening på den punkten och inte nöjt sig med de allmänna svepande ordalag som förekommer. Dessutom beklagar jag att man inte tagit upp den väsentliga frågan hur freds forskningens resultat skall kunna spridas till en större allmänhet.

Herr andre vice talmannen **IVAR JOHANSSON** (cp):

Herr talman! Jag tror nog att man kan konstatera att motsättningarna i den här frågan inte är särskilt framträdande. Vi är väl i stort sett överens om att forskning på det här området kan vara värdefull. Att forskningen från början får så att säga försökskaraktär är väl också naturligt, eftersom man här ger sig in på ett område som till stor del rör sig om saker som är svåra att överblicka.

Där meningarna går isär är väl främst om ett institut för uppgiften nu skall inrättas eller om den forskning som för närvarande pågår på området skall sammanhållas och samordnas i något enklare former. Utskottet är dock i likhet med Kungl. Maj:t inställt på att ett institut nu bör upprättas för ändamålet, då vi anser att det genom en sådan anordning ger en helt annan stadga åt verksamheten, särskilt när det gäller forskningsverksamheten på det internationella planet och samarbetet på detta fält.

Vi lever i en värld som alltid varit full av strider och konflikter nationerna emellan. Det måste därför finnas ett behov av att öka vår kunskap om be-

tingelserna för fredliga lösningar av dessa konflikter för att om möjligt uppnå en stabil fred. Det gäller att söka öka vårt vetande om bakgrunden till dessa konfliktproblem och att om möjligt finna nya vägar för att mildra de spänningstillstånd som råder, försöka att på ett eller annat sätt mildra oroshärdarna. Ej minst gäller det att söka utrona på vad sätt FN bättre än hittills kan utnyttjas till sin fredsbevarande uppgift.

Man har i propositionen, som grundas på en utredning i ämnet där ambassadör Myrdal varit ordförande, tänkt sig att från svensk sida för ändamålet inrätta ett internationellt institut för sådan freds forskning.

Samtidigt som jag säger detta har jag full förståelse för att man icke skall göra sig alltför överdrivna förhoppningar om det praktiska värdet och de praktiska resultaten av en sådan forskning. Kriget är väl lika gammalt som mänskligheten själv. Det är så många och svåra problem som det här rör sig om; så många faktorer som kan utlösa krigshandlingar. Bakgrunden till konflikterna ändras ständigt, och teknikens utveckling spelar väl härvid sin roll. Det är inte endast de spänningstillstånd som råder mellan stormaktsblocken — krigsrisker finns överallt, från relationerna mellan stormaktsblocken till den så att säga nya konfliktproblematik som ligger latent i de underutvecklade länderna med deras svårösta ekonomiska och sociala förhållanden.

Därest ett freds forskningsinstitut skulle upprättas — varom som sagt alla tycks vara ense — tror jag att de riktlinjer för forskningsverksamhetens bedrivande som skisserats i Kungl. Maj:ts proposition bör i sina huvuddrag följas. Det sägs i reservation 1 till utskottets utlåtande att man i ett initialskede av institutets verksamhet bör avstå från att primärt ägna sig åt egen forskning och att institutet i stället bör tjäna som ett sammanhållande och sti-

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning
i Sverige

mulerande organ. Vad är det som skall sammanhållas och stimuleras? Om jag är riktigt underrättad bedrivs fredsforskning av det slag, som det här är fråga om, i tämligen ringa omfattning i Sverige. Jag tror alltså inte att det finns tillräckligt underlag för ett institut med en sådan begränsad uppgift på detta område. Däremot tror jag att institutet skulle på ett värdefullt sätt kunna komplettera och även stimulera denna forskning i Sverige. Därest det är tänkt att institutet skulle vara ett sammanhållande organ för nordisk forskning, kan man erinra om — såsom statsutskottet gjort i sitt utlåtande — att Nordiska rådet rekommenderat att en samarbetskommitté skall upprättas för den freds- och konfliktforskning som bedrivs i de nordiska länderna. Det bör vidare erinras om att Nordiska rådets kulturutskott nyligen uttalat att det planerade svenska fredsforskningsinstitutet skulle — för att citera kulturutskottet — bli ett välkommet tillskott till den nordiska forskningsmiljön, där det skulle komma att utgöra en för de nordiska ländernas forskare stimulerande kontaktmöjlighet med den internationella forskningen på detta område. Det är alltså synnerligen önskvärt att ett nära samråd och samarbete etableras mellan de institutioner i Nordens länder som ägnar sig åt sådan forskning. De önskemål som framförts i motionen 709 i denna kammare rörande samordning på nordisk basis torde av vad sålunda framgått bli tillgodosedda.

Jag tror att ett forskningsinstitut med den inriktning som reservanterna tänkt sig skulle komma att förfela syftet med det föreslagna institutet. Institutet skulle, såvitt jag kan förstå, mista sin internationella karaktär och även sin obundenhet i forskningsinsatserna. Det ligger ju i forskningens karaktär att arbetet hör bedrivs under vidast möjliga internationella samarbete.

Institutet bör givetvis ha stor flexibilitet i sitt programval. I propositionen

sågs att forskningsarbetet i första hand bör inriktas på nedrustnings- och rustningsregleringsproblematiken. Denna syn på saken finner jag riktig. Just på detta område föreligger möjligheter att göra verkliga vetenskapliga insatser med betydelse för fredssträvandena. Det är tänkt att institutets verksamhetsområde sedan skall kunna vidgas även till andra frågeställningar och ämnesområden. Att de humanistiska och juridiska vetenskaperna skall bli företrädare i forskningsarbetet torde få anses självklart; utskottet har understrukt detta i anledning av vad som framkommit i vissa motioner.

Utskottet har ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan hur man på lämpligt sätt skall sprida de i institutet framkomna forskningsresultaten. Det ligger i sakens natur att en sådan spridning bör ske. Det är orimligt att tänka sig att några hemligstämplar skulle få förekomma på detta område. Utskottet har knappast tänkt sig att det för ändamålet behövs en särskild utredning, såsom i motionen nr 709 i denna kammare föreslagits, om sättet för resultatens publicering. Metoderna härför får väl närmare begrundas av Kungl. Maj:t i samråd med forskningsinstitutet och framför allt med hänsynstagande till den opinion som är intresserad av dessa frågor.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr VIRGIN (h) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara göra en liten korrektion av vad herr andre vice talmannen sade när han antydde att reservanterna har avvisat institutet. Det har vi inte gjort, utan vi har tvärtom tillstyrkt att institutet skall komma till stånd. Det är endast i fråga om institutets arbetsformer som vi har framlagt ett alternativt förslag.

Herr andre vice talmannen säger att

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

det för närvarande förekommer ringa forskning inom de ämnesområden som kan intressera institutet. Det uttalandet är väl inte riktigt korrekt. Det sker inte minst i vårt land en betydande historisk, juridisk och naturvetenskaplig forskning alltså just på områden som är av vital betydelse för institutets verksamhet.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! I den reservation 1 som fogats till utlåtandet sägs att man inte bör göra sig överdrivna förväntningar om det praktiska värdet av freds- och konfliktforskning. Herr Virgin och även herr andre vice talmannen har också varnat för alltför stora förväntningar. Herr Virgin sade att man inte kan få bort spänningar och hat i världen genom forskning och att man inte kan få bort dem — om jag förstod honom rätt — ens i vår upplysta tid. Ja, det är väl i vår tid som spänningarna och hatet dominerat mer än någonsin — i varje fall är kunskaperna om dessa ting större än någonsin — och kriget har ju tagit värre former än någonsin tidigare. Herr Virgin var vidare rädd för att ökad kännedom skulle ge ökade risker.

Jag tror att alla dessa varningar är överflödiga. Ingen av dem som önskat få till stånd en fredsforskning i Sverige torde hysa alltför stora illusioner om forskningens förmåga att hastigt ändra världsbilden. I bästa fall kan den bana väg för ändrade förhållanden, men det skulle närmast vara ett under om förändringen kom snabbt. Ändå vet vi att hela mänskligheten hotas av kärnvapnens förintande medel eller av hungersnödens långvariga plågor, om vi inte kan åstadkomma en ändring — och en snabb ändring — i människors och staters förhållande till varandra. Vi vet att krig inte löser några problem men väl skapar nya. Vi vet också att kriget i Vietnam dagligen kräver mångas liv och att där dagligen vållas nya lidan-

den, och vi vet att kriget där när som helst kan sprida sig och bli globalt. Därtill vet vi att ingen statsman eller politiker kunnat anvisa en väg som leder bort från detta krig. Många skulle vilja medverka till stillestånd eller fred, men ingen vet hur man skall kunna erbjuda en lösning som accepteras av alla inblandade. Det enda vi vet är att det råder en oerhörd okunnighet om hur man skall avveckla en konflikt när den fått gå så långt som skett i Vietnam. Desperata handlingar eller uttalanden av ena eller andra slaget ger kanske enstaka personer en viss tillfredsställelse, men de löser sannerligen inte problemen.

Freds- och konfliktforskningen, som tar sikte på just dessa problem och vill åstadkomma en lösning av dem, kan inte ge sig in på lättvindiga antaganden eller förhoppningar. Den kan inte heller lova att forskningen skall leda till det eftersträlvade målet — det framhålles också i utredningen. Bakom fredsforskningen står mera vissheten att ett försök måste göras, eftersom vi inte har råd att avstå ens från minsta ansträngning att komma bort från dagens och framtidens konflikter och krig. Djupast sett tar fredsforskningen sikte på en sådan tingens ordning som vi inte upplevt och varom vi endast har vaga föreställningar. Såsom redan framhållits har krig och konflikter alltid funnits, om än inte av den art och i den omfattning som vi upplever i vår tid.

Därför är det område som bör bli föremål för en fredsforskning nära nog skrämmande stort och svårt att avgränsa. »Fredsforskningen måste omfatta de sidor av mänskligt handlande som gäller människors och institutioners förmåga att fungera och att utveckla sig i fredlig och produktiv riktning. Forskningen måste därför beröra inte allenast vapenkontroll, nedrustning, folkrätt, konflikters lösande och all slags diplomati, den måste också beröra de faktorer som påverkar den enskilde individens handlande och de samhällsfakto-

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

rer, som leder till krig eller fred, alltså sådana som överbefolkningen, underutvecklade områden, folkupplysningen, massmedia . . .». Ungefär så säger en av de ledande inom fredsforskningen i Amerika. Och detta, tillägger han, är bara en del av arbetsuppgifterna.

Självfallet måste ett nystartat institut som det nu planerade ges begränsade uppgifter. De riktlinjer som dragits upp för verksamheten förefaller mig också vara välmotiverade, och de projekt som nämns i utredningen tjänar som god vägledning. Men de förefaller mig också visa nödvändigheten att det verkligen blir tal om en tvärvetenskaplig forskning och en internationell sådan. Man kan hänvisa exempelvis till de projekt som bl. a. nämnts om de legala problem som kan uppstå i samband med utvidgning av vattenresurserna. Vetenskapsmän på ett område har här vunnit mycket, men denna vinning gör att problem uppstår på andra områden som måste angripas av andra vetenskapsmän.

Jag vågar också uttala förhoppningen att man inte binder arbetet alltför mycket vid nedrustningsproblematiken. Utskottet har angett den som ett stort och viktigt område, men i både propositionen och utskottsutlåtandet har, tycker jag, gjorts en kanske alltför kraftig avgränsning och mindre betonats behovet av den nämnda tvärvetenskapliga forskningen.

I den nordiska utredningen, som skett på Nordiska rådets initiativ, pekar man också på att det finns andra aspekter inom forskningsområdet som mindre engageras av stormaktsmotsättningarna och som kan belysa de små staternas möjlighet att påverka utvecklingen. Det behöver inte vara endast en nordisk uppgift, utan kan mycket väl vara en internationell uppgift att bättre utforska de små staternas och de mindre enheternas betydelse och möjligheter i det internationella spel, som åtminstone hittills har dominerats av stormakterna.

Det kan tänkas att forskare från de små staterna där har större möjligheter till objektivitet.

Genom samarbete på det nordiska planet bör man kunna nå en god arbetsfördelning. Utskottet har också ställt sig positivt till tanken på det samarbete som förordats av Nordiska rådet. Vad jag tycker ännu saknas är en större konkretisering av hur det nordiska arbetet skall bedrivas från regeringens sida. Här berörs två departement. Tänker man sig då att bygga ut det rent svenska fredsforskningsarbetet mera? Om jag har fattat rätt skall det internationella institutet inte vara ett alternativ till en fortsatt utbyggnad av det nationellt svenska forskningsarbetet. Men om den uppdelningen sägs ingenting i propositionen. Propositionen lämnar också plats för frågetecken om hur det svenska, det nordiska och det internationella arbetet skall fördelas eller samordnas.

Jag utgår ifrån att det internationella institutet inte skall hindra utbyggnad av det svenska forskningsarbetet, och att man ämnar söka en nordisk anslutning. Jag vågar göra detta sista antagande med tanke på vad statsminister Tage Erlander sade i Eda, då han hänvisade till strävandena i Nordiska rådet och då han för första gången från regeringens sida förde fram tanken på ett internationellt fredsforskningsinstitut i Sverige. Jag tycker också det finns skäl att minnas, att detta skedde 1964 i Eda vid svensk-norska gränsen och vid det fredsmonument som restes 1914. Arrangörerna av mötet var Svenska freds- och skiljedomsföreningen och Norsk Fredslag, och det förefaller mig vara riktigt att dessa organisationer på detta sätt fick sin del av äran för de planer som då lades fram. Inom freds rörelsen i vårt land liksom på annat håll har tanken på en freds- och konfliktforskning länge varit levande. Jag tror inte, att tanken annars hade kommit upp på det politiska planet. Längre försökte man

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

inom freds rörelsen intressera andra för freds forskning, men så kom andra världskriget och berövade tanken all aktualitet. Det är erfarenheterna sedan som gjort att framför allt vetenskapsmännen har velat ägna freds forskning uppmärksamhet, och sådan forskning bedrivs nu i många länder. Vi kan emellertid inte säga att Sverige är ett föregångsland på detta område.

Det förefaller mig inte vara realistiskt att ge det planerade institutet i Sverige en rent nordisk uppgift. Man kan inte tänka sig att detta institut skall ta hand om det nordiska samarbetet. Man kan det inte av hänsyn till vad som skett och sker i de övriga nordiska länderna. Det gör att man måste tänka sig andra former, och en sådan form har som bekant också förordats av Nordiska rådet.

Däremot bör man som utskottet framhåller ta vara på de stimulerande kontaktmöjligheter som kan uppnås och uppmuntras på det nordiska planet. Utskottet förefaller tveksamt om möjligheterna att låta det internationella institutet bli ett förmedlande organ mellan det nordiska och det internationella forskningsarbetet. Jag vet inte om den tveksamheten är befogad. Allt freds forskningsarbete måste ju ske öppet och i samarbete över gränserna.

Vi i Sverige kan inte bygga ett institut med krav på att det skall vara nordiskt, av det enkla skälet att man har hunnit så långt på andra håll. Redan nu finns det norska freds forsknings institutet i Oslo, och det har i sin tur ett vitt förgrenat samarbete med freds forskare i andra länder i skilda delar av världen.

Det internationella inslaget vid själva institutet är dock inte av samma slag som man tänkt sig här. Självfallet förutsätter den typ av forskning som vi nu talar om att man undviker den räddhågade sekretessens frestelser. Utskottets talesman har ju också förklarat, att det inte är tal om någon form

av hemligstämpling. Som herr Dahlé har nämnt är det emellertid också nödvändigt att se till att forskningsresultaten blir kända, om inte annat, så av det skälet att det skulle vara olyckligt om det bedrevs ett dubbelarbete på detta område.

Herr talman! Jag tror inte att det föreligger någon fara för överdrivna förväntningar, men jag tror att vi kan vara tacksamma över den snabba handläggningen av ärendet, framför allt på utredningsstadiet. Vi kan tillåta oss hoppas, att den internationella freds forskning i Sverige på ett lämpligt sätt skall ge uttryck för övertygelsen, att framtiden måste formas genom samarbete över gränserna och mellan människor av alla de slag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru MYRDAL (s):

Herr talman! Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 88 givit ett starkt och positivt stöd åt upprättandet i Sverige av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning. Debatten här i dag har rört sig över ett brett spektrum, och i huvudsak har man uttalat sig positivt. Det må vara mig tillåtet att lägga till, att detta positiva intresse delas på många håll ute i världen och att den svenska regeringens initiativ har rönt betydligt större uppskattning än om man hade föredragit att fira vår 150-åriga obrutna fred med något monument i sten.

Utskottet har bidragit med en klar förbättring på en särskild punkt. Det gäller, såsom har berörts i några av uttalandena här, att det blivande institutet med större omsorg och omtanke skall se till att resultaten av forskningen blir spridda. Utskottets uttalande om spridning till allmänhet och förvaltning av forskningsresultaten från institutet bygger på en av motionerna, nr 709. Vi får inregistrera detta som en förbättring av det förslag som hade

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

framställt. Vi hade nämligen i utredningen nämnt att en av de väsentliga uppgifterna för det internationellt sammansatta vetenskapliga rådet skulle vara just att diskutera formerna för en effektiv spridning, inte minst till dem som har hand om den politiska beslutsmekanismen i olika länder.

Jag vill emellertid också gärna ta upp ett par punkter där man mot bakgrunden av vad jag nu har anfört om tecken på en allmän uppskattning har gjort några mera kritiska kommentarer. Sådana har uttryckts både i reservation 1 och här i debatten.

Jag tar då först upp den punkt i reservationen där det talas om att institutet i ett initialskede borde avstå från att primärt ägna sig åt egen forskning och i stället huvudsakligen verka som ett sammanhållande och stimulerande organ för en på skilda håll förekommande forskning.

Om vi först tänker på detta i rena penningstermer, vill jag säga att institutet nog får betydligt större valuta för det kapital som där sätts in om det upprättas som en egen forskningsmiljö, då institutet på ett dynamiskt sätt och i egen regi kan ge sig i kast med brännande problem på freds- och konfliktforskningens område, medan däremot samma summor ingalunda skulle räcka särskilt långt, om de i stället användes på samordning och fördelning till institutioner och forskare som redan är i färd med dylik forskning. Vi kan ju jämföra med den aktuella debatten om riksbanksfonden. Där står dock varje år till förfogande för enbart svensk forskning summor som är dubbelt så stora som det planerade institutet skulle få i anslag på fem år. Om man betänker att man i stor utsträckning skulle konkurrera med eller ge tillskott till en internationell forskning som redan får anslag från utomordentligt rika amerikanska fonder, förstås det av sig självt att vi inte skulle vinna så förfärligt mycket.

Å andra sidan är väl institutets långsamma uppbyggnad en garanti för att man i en samarbetscirkel verkligen skulle försöka dra in personer som redan har forskningsrön gjorda som man därför kan utnyttja utan att direkt behöva betala för. Jag tror dock att det är väsentligt att institutet får känna att det inte bara så att säga adderar de rön som redan gjorts, utan att det verkligen får flytta fronten framåt. Institutet måste kunna erbjuda tillräckligt fascinerande uppgifter för att kunna verka attraktivt på forskare i många olika länder. Jag tror därför att den huvudriktning som institutets arbete har fått är den som bådär mest gott för framtiden. Jag vill emellertid betona att det långsamma uppbyggandet gör att verksamheten i initialskedet i princip kanske inte skiljer sig så mycket från det som reservanterna har menat.

Kolossalt viktigt är att det internationella institutet i Sverige får så att säga skjuta in sig på de verkligt svåra skärningspunkterna där nedrustningsförhandlingar och praktiska försök till lösning av aktuella konflikter mellan länder eller fredssträvanden i allmänhet har kört fast. Man bör alltså ha skärpta frågeställningar. Därigenom får institutet sådana specifika uppgifter som verkar lockande på forskare från olika länder. Man bör nog också kunna förvänta att de skall ge svar som innebär intressanta klargöranden även om de inte kan prestera slutgiltiga lösningar.

När detta institut har fått en viss betoning — någon vill kanske säga en viss slagsida åt nedrustningsproblematiken; några säger kanske också att naturvetenskapmännen har fått en väl stor plats därinom — beror detta i stor utsträckning på att denna verksamhet är av unik karaktär för institutet. Historiska och statsvetenskapliga studier bedrivs vid mängder av fredsforskningsinstitut — många av gammalt datum och med fin tradition. Den modernare socio-

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning
i Sverige

logien och psykologien har kommit att känneteckna en del av de nyaste instituten på området. Därtill finns givetvis de strategiskt inriktade studierna i olika länder vilka dock alltid är underställda det egna landets intressen.

Just i fråga om nedrustningsproblematiken finns faktiskt inte något internationellt forskningsarbete på gång, och det har därför ansetts rimligt att institutet får ge sig i kast med detta och försöka lösa några specifika problem. Men givetvis bör inte samarbetet mellan humanister, jurister och folkrättens representanter — vilket särskilt apostroferats i reservationen — försummas.

Jag skulle vilja ta ett par minuter i anspråk för att påminna om några av de projekt som utredningen hade lagt fram som förslag. Det gäller här dock att det vetenskapliga rådet och institutets ledning i allmänhet i sista hand skall välja forskningsuppgifter. Men för att konkretisera tänkandet hade vi dragit upp riktlinjerna för några försöksprojekt.

Jag hoppar över de två första, som rör nedrustningsfrågor, och vill nämna något om det tredje projektet som är avsett att studera massmedias roll för konflikters uppkomst. Det är alltså ett studium som tar humanister i anspråk, även om det är humanister som måste besitta kunskaper om de moderna statistiska metoderna. Man nämner som ett exempel Kashmirkonflikten, och man tänker sig då att det görs en argumentanalys av vad pakistanska tidningar, indiska tidningar, kashmiriska tidningar, brittiska tidningar o. s. v. har sagt om krisen. Sedan kan man med ledning av denna argumentanalys, som säkert är hälsosam i och för sig när man ser hur olika s. k. fakta presenteras på olika håll, rikta frågor till religionssociologer om hur mycket de religiösa argument som har dragits fram, verkligen betyder. Man kan rikta liknande frågor till nationalekonomer rörande handelsförhållandena o. s. v. o. s. v.

Detta är alltså ett exempel på ett tvärvetenskapligt studium med mycket starkt humanistiskt inslag, och man bör ha förhoppningar om att en sådan genomrensning av ett problem från ett internationellt och neutralt objektivt institut verkligen skulle kunna verka sannerande på argumenteringen, åtminstone i det långa loppet.

Ett annat exempel, som gäller ett fjärde projekt som vi har skisserat, berördes av fru Segerstedt Wiberg. Det är tanken att folkrättsspecialister skulle kunna förutse sådana internationella konflikter som kan uppstå på grund av olika intressen när det gäller utvinning av vatten, såsom då det gäller att fördela flodvatten mellan olika länder. Om man hade varit ute i tid, hade det kunnat göras några sådana studier i fråga om kontinentalsockeln. Jurister bör kunna förutse dylika konflikter, som kommer att uppstå till följd av att teknologien utvecklas så utomordentligt hastigt. Man kanske t. o. m. måste skapa en rättsordning för hur länder skall ha rätt att förändra sitt klimat, om det inverkar på andra länders klimat. Meningen vore att jurister kanske skulle kunna utarbeta en del folkrättsliga modeller, som sedan finge ligga till grund för den internationella diskussionen vid intressekonflikter.

Detta var bara exempel som jag har velat föra fram. Det är självklart de blivande fredsforskarna som skall göra inte bara valet av initiativ utan också klä dessa första initiativ i en sådan dräkt att de kan bearbetas med vetenskaplig metodik.

Den andra huvudpunkten gäller frågan om institutets internationella karaktär och i vad mån det kan anpassas till eller strider mot nordiska intressen. Fru Segerstedt Wiberg har här talat om Nordiska rådets inställning, men jag vill påminna om att även den professorliga kommitté, som gjorde den första utredningen för Nordiska rådet, stannade vid att föreslå en första och andra

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

etapp av samarbete mellan våra nordiska länder. Den blev däremot inte enig om den fjärde etappen, som avsåg upprättandet av ett nordiskt konfliktforskningsinstitut. Signifikativt var att den norske ledamoten reserverade sig, då det ju är allom bekant att Norge är det land i Norden som hunnit längst med fredsforskningen.

För att hålla mig till det nordiska samarbetet i relation till det institut, som ärendet i dag gäller, bör det självklart finnas företrädare för nordisk fredsforskning i de styrande organen för institutet. Lika självklart är att man bör söka samarbete i fråga om olika forskningsprojekt. Ett utbyte, inte minst av unga forskare, bör kunna verka stimulerande i bägge riktningarna.

Det enda som vi inom utredningen definitivt har haft en negativ inställning till är en administrativ samarbetsorganisation kring detta institut. Där har också propositionen följt utredningen. Det är i stället alldeles nödvändigt att hålla fast vid att hela det vetenskapliga rådet, den exekutiva styrelsen och forskarstaben skall ha en allmän internationell rekrytering.

Jag har under resor i Förenta staterna och Sovjetunionen — för att nämna de två ytterligheterna — mött uttryck för en positiv uppskattning, liksom jag gjort under resor helt nyligen i England och Frankrike. Det är nog ingen tvekan om att man i dessa länder anser att institutets förläggning till ett neutralt land betyder mycket och ger förhoppningar om att man skall komma fram till ett friktionsfritt samarbete samt kunna bedriva en forskning av objektiv karaktär. Vår neutralitetspolitik och långa fredstradition skulle alltså ge institutet ett slags ideologiskt startkapital.

Även om man aldrig vågar uttrycka förvissning om eller vill ge uttryck för någon överdriven optimism att ambitionerna skall fullföljas, tror jag dock att riksdagen kan leva i lugn förtröstan

att initiativet som sådant ger bättre och mer intresseväckande avkastning än något annat fredsmonument, även om det hade en mer massiv karaktär.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Det finns väl inte så mycket att tillägga till vad fru Myrdal har sagt. Jag skulle bara vilja göra ett par kommentarer.

Fru Myrdal säger, att institutet får större valuta i egen forskningsmiljö än om man replierar på befintliga organ, alltså att det förra sättet blir billigare. Fru Myrdal vet naturligtvis vad hon talar om i detta sammanhang, eftersom hon varit ordförande i den utredning, som klarlagt förhållandena. Men nog förefaller det egendomligt att det skulle bli billigare att dubbla institutioner än att repliera på nu befintliga sådana. Välutrustade institutioner måste väl forskarna ha till förfogande om forskningsresultaten skall bli godtagbara. Kan förklaringen måhända vara den, som universitetskanslersämbetet i sitt remissyttrande antyder, när man säger att utredningen enligt dess mening har klart underskattat de kostnader som verksamheten kommer att dra?

Viktigare är ändå att effekten måste förväntas bli sämre, i synnerhet i det initialskede som vi nu främst diskuterar. Riskerna är betydande för att forskarna blir isolerade och att man inte får det utbyte som forskningen bör ge, i synnerhet om man — som fru Myrdal säger — och som i och för sig är angeläget — verkställer utbyggnaden långsamt för att garantera att det inte görs några misstag.

Herr DAHLEN (fp):

Herr talman! Fru Myrdal utvecklade med god entusiasm sina synpunkter på möjligheterna för en fredsforskning. Jag

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

tror att man måste ha en sådan entusiasm, om man över huvud taget skall ge sig in på detta projekt.

Jag fäller detta yttrande därför att det finns så mycket försiktig klokskap och snusförnuft i dessa sammanhang som säger: Det går aldrig! Om det kommer att gå — alltså om det blir ett verkligt bestående resultat av den forskning som sker i olika delar av världen — det vet vi inte. Men jag håller helt med fru Myrdal om att det är värt att försöka. Det vore oklokt att inte försöka.

Så ett par kommentarer. Fru Myrdal sade, att med tanke på hur forskningsresultatet skall spridas hade man i utredningen diskuterat möjligheten av att vetenskapliga rådet skulle ägna sig åt detta. För min del anser jag att rådet inte är det lämpligaste organet. Uppgiften bör lämnas åt folk som har mera erfarenhet av att popularisera mycket svåra saker — i en hel del fall är det ju alldeles uppenbart, att det kommer att gälla svåra saker. Men jag skall inte gå in på den punkten ytterligare.

Sedan sade fru Myrdal någonting om riksbanksfonden och dess arbete. Jag sitter med i den styrelsen. Jag skall dock inte gå närmare in på den saken heller, men vill anknyta till vad fru Myrdal sade: Om det skall bli verkligt attraktivt för forskare att gå in i en sådan här ny institution, måste det vara fråga om en egen och självständig forskning. Man måste i varje fall kunna tänka sig att få fram resultat, som känns verkligt betydelsefulla för den enskilde forskaren. Jag ber helt att få instämma med detta. Skall det institut, som nu skall skapas, vara bara ett bihang till någonting annat, tror jag inte det får den riktiga starten.

Jag skulle nog gärna vilja höra utrikesministerns syn på förhållandet mellan Nordiska rådets rekommendation om det nordiska samarbetet och den proposition som han har lagt fram. Fru Myrdal har utvecklat sina synpunkter

på saken. Men i propositionen har man, som jag uttryckte det tidigare, endast uttalat sig i allmänna och inte speciellt förbindande ordalag om det självklara i att man skall samverka på det nordiska området.

Men här finns ju alltså en rekommendation som ligger på regeringens bord. Avsikten kan väl inte vara att med det förslag, som här lagts för riksdagen, skall även Nordiska rådets rekommendation vara avklarad. Självfallet kan det inte vara så ur formell synpunkt, därför att regeringen bör ju rimligen komma med ett uttalande till riksdagen i denna fråga.

Emellertid är det inte det formella jag tänker på, utan det är det reella sambandet mellan rekommendationen och det förslag vi nu talar om. För min del tror jag att det bör kunna gå att klara, men jag tycker att det kunde vara lämpligt att utrikesministern utvecklade sina synpunkter på saken. Inte minst ur synpunkten av ett gemensamt nordiskt intresse på denna punkt tycker jag det vore egendomligt, om debatten här avslutades utan att regeringen gav sin ståndpunkt till känna.

Jag ställer frågan, trots att jag vet att det är ett annat departement som handlägger detta ärende. Men herrarna sitter ju i samma regering!

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON:

Herr talman! Jag hade tänkt att inte blanda mig i debatten eftersom samtliga talare, som redan har deltagit, tycks vara helt överens om att ett institut skall inrättas. De tycks också vara överens om målsättningen. Men eftersom jag direkt apostroferades av den senaste ärende talaren, skall jag bara inskränka mig till att göra ett par korta reflexioner.

Jag kan utan vidare instämma i de inledande ord, som herr Virgin uttalade i sitt första inlägg beträffande önskvärdheten av att vetenskapen, som hittills

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

på vissa områden har stått i alltför hög grad i förintelsens tjänst, nu också inriktas på att ställas i fredens tjänst. Det förhåller sig måhända så att människan är på väg att bli tjänare till sina egna händers verk. Hela denna väldiga teknik, beundransvärd i sin sinnrikhet och förbryllande i sin rikedom, kan som bekant lika väl stå i den onda som i den goda viljans tjänst. Därför tycker jag att man medvetet skall försöka inrikta sig på att ställa vetenskapen i den *goda* viljans tjänst. Vi hyser inte, varken herr Virgin eller jag, några illusioner om möjligheterna att snabbt komma fram till påtagliga resultat. Men vi är tydligen alla överens om att man verkligen skall göra någonting i detta avseende.

Fru Myrdal och fru Segerstedt Wiberg har — mycket värtaligt, tycker jag — utvecklat de synpunkter som ligger till grund också för regeringens tänkande i detta avseende. Men här finns stundom, vilket inte gäller fru Myrdal och fru Segerstedt Wiberg, en benägenhet att man i detalj skall kunna veta hur detta arbete skall utvecklas, hur förhållandet skall bli till andra forskningsinstitutioner o. s. v. Jag tycker att herr Dahléns inlägg kan sägas vara ett bevis för detta uttryck för perfektionism, som är så typisk för oss svenskar i vissa sammanhang. Han vill att vi från regeringens sida utan vidare skall kunna i förväg i detalj beskriva förhållandet till övriga nordiska institutioner på detta område och vad som har sagts i Nordiska rådet i detta sammanhang.

Jag vill då bara understryka att institutet skall ha nära samarbete med de institutioner inom Norden som arbetar på detta område. Det planerade fredsforskningsinstitutet med dess helt internationella inriktning utgör i sig självt ett tillskott till det nordiska forsknings-samarbetet, vilket framhölls just av Nordiska rådets kulturutskott när det behandlade frågan om ett nordiskt samarbete på detta fält. Institutet kommer inte att uppträda i konkurrens med de

nordiska initiativen utan kommer i stället att utgöra en möjlighet för de nordiska ländernas forskare till kontakt med den internationella forskningen.

Jag tror inte att man närmare kan precisera hur detta samarbete kommer att utvecklas. Ett försök att här i detalj göra så skulle kanske bara leda till invändningar från de övriga nordiska länderna och skulle på sitt sätt bara försvåra det samarbete, som vi alla är inställda på skall komma till stånd.

Jag tror, herr talman, att jag inte kan gå in mera i detalj när det gäller detta problem. Jag har bara velat ange — det har även regeringen velat ange — de allmänna riktlinjerna för hur man skall kunna uppnå tillfredsställande resultat även i denna del när det gäller institutets framtida verksamhet.

Fru MYRDAL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Virgin ifrågasatte våra kalkyler om den avkastning, som investering i detta forskningsinstitut skulle ge. Jämförelsen gäller då ett stöd till egen forskning eller ett stöd åt på annat håll pågående forskning.

Låt mig först av allt säga — det berör ett ämne som även herr Dahléns intresserade sig för — att för svenska fredsforskare står naturligtvis både riksbanksfondens resurser och det socialvetenskapliga forskningsrådets resurser till förfogande. Det rör sig då om betydligt större summor än det här är fråga om. Alla tankar på att institutet skulle bli så att säga en penningutdelande institution bör man nog avskryva för framtiden.

När det gäller arbetsformerna — jag tänker då särskilt på samarbetsmetoderna — tror jag däremot inte att skillnaden är så stor mellan reservanternas inställning och den vi haft som har skisserat detta institut. Det är naturligt att institutet måste repliera på bestående institutioner runtom i världen. Man måste repliera på dem för forskarutbild-

Ang. inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning i Sverige

ningen, eftersom det ju inte är tänkt att detta institut skulle lägga sig till med något eget ansvar därvidlag. Man måste utnyttja den erfarenhet, som dessa forskare har skaffat sig, och hela den specialistkunskap som de har. De kommer med färdiga element av egen forskning som så att säga sorteras ut och byggs ihop för att därigenom på ett effektivare sätt angripa problematiken, när de infinner sig till detta internationella samarbetsinstitut. Dessutom måste man här räkna med en relativt hastig omsättning av forskarkrafter. Allt detta betyder att forskarna gör en stor del av arbetet i sina nationella institutioner och kommer till det internationella institutet för att samarbeta under en period. Det kan mycket väl tänkas att de fortsätter detta arbete senare på hemmaplan. På så sätt kan man alltså ha en uppplägning, som innebär ett verkligt intensivt samarbete med nuvarande institutioner.

Nu har jag talat bara om forskarnas karaktär och den modalitet, med vilken man skulle utnyttja dem, men det är självklart att motsvarande gäller för ämnesvalet också. Forskningsprojektet kan mycket väl delvis läggas ut på olika institutioner, eller också kan man på ett liknande sätt, som jag nyss sade, av olika element från olika institutioner bygga ihop den grundval från vilken man utgår.

Vidare vill jag också påpeka — och detta kommer kanske ännu närmare det som reservanterna har önskat sig — att det vetenskapliga rådet skulle i stor utsträckning fungera som en sammanhållande kraft mellan forskare och institutioner på olika håll. Det skulle fungera genom konferenser, seminarier, arbetsgrupper för utvärdering, granskning och vidarebefordran till hemländerna i syfte att stimulera motsvarande forskning på annat håll.

På det sättet åstadkoms, tror jag, ganska mycket av samordning, men institu-

tet åtar sig ändå icke ansvaret för en samordnande funktion. Och de flesta forskare, både i allmänhet och kanske freds- och konfliktforskare i synnerhet, är ytterst känsliga för försök till någon samordning ovanifrån.

Herr DAHLEN (fp):

Herr talman! Jag vill bara åter erinra om att Nordiska rådet sammanträdde i februari i år och gjorde en rekommendation till regeringarna om samarbete beträffande forskning i internationell politik. Regeringens proposition är dagtecknad en månad senare. I propositionen nämner departementschefen ingenting om Nordiska rådets enhälliga rekommendation. När jag då efterlyser utrikesministerns synpunkt på detta och frågar, om han vill ge riksdagen en upplysning om hur han ser på Nordiska rådets rekommendation i förhållande till den proposition, som han har lagt fram, så säger han att denna fråga är ett »uttryck för perfektionism» och att jag i förväg i detalj vill ha reda på saker och ting!

Herr talman! Jag har icke begärt att i detalj få reda på saker och ting. Jag har uttryckt en önskan om att man från regeringens sida skall uttala att det finns en rekommendation, som vi måste ta ställning till. Utrikesministern kunde ha sagt, att han lägger fram denna proposition och att han självfallet återkommer beträffande Nordiska rådets rekommendation, men denna har över huvud taget icke berörts i departementschefens yttrande.

Att påstå att min fråga är ett försök att i förväg få en beskrivning över hur arbetet skall gå till är ett debatteknisk grepp, som går att använda ibland, men det för inte debatten särskilt långt framåt, när en fråga besvaras på det sättet. Jag förmodar att kammaren får anledning att senare diskutera hur det kommer att gå på den här punkten.

Ang. reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena NILSSON:

Herr talman! Om det inte är någon ting annat herr Dahlnén önskade veta av mig än om regeringen är beredd att ta hänsyn till vad Nordiska rådet har rekommenderat i detta sammanhang, så vill jag säga, att regeringen är beredd att ta hänsyn därtill.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkterna I och II, därefter särskilt rörande punkten III samt vidare särskilt i fråga om punkten IV.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkterna I och II hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de avseende punkten III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Virgin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Virgin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 88 punkten III, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Virgin* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en

början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Virgin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 20.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets i punkten IV gjorda hemställan.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisation av en för krigsmakten gemensam intendenturkår m. m. jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 90, angående reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 74 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 11 mars 1966, föreslagit riksdagen att dels godkänna i statsrådsprotokollet förordade riktlinjer för en reformerad organisation av skolledningen i grundskolan, dels ock besluta, att sådana anställnings- eller arbetsvillkor för skolledare, biträdande skolledare och lärare vid kommunala gymnasier och fackskolor, som finge bestämmas genom avtal, skulle fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämde.

Ang. reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.

I propositionen hade föreslagits en reformering av skolledarorganisationen i grundskolan i syfte att åstadkomma en effektivisering av den pedagogiska ledningen. Sälunda hade förslag framlagts om en ändrad studierektorsorganisation, vilken i huvudsak innebar, att i rektorsområden av viss storlek skulle inrättas en studierektorstjänst med hela rektorsområdet som verksamhetsområde. Arbetsfördelningen mellan rektor och studierektor hade föreslagits få göras upp från fall till fall mellan de båda tjänstemännen och fastställas av skolstyrelsen. Undervisningsskyldigheten hade förordats bli fastställd av länskolnämnden såsom en för rektor och studierektor gemensam undervisningsskyldighet, vilken därefter skulle fördelas av rektor. Vidare hade behandlats frågan om lämpliga rationaliseringsåtgärder samt behovet av att kommunerna ställde biträdespersonal i tillräcklig omfattning till förfogande.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Stenberg* och herr *Jacobsson* (I: 707) samt den andra inom andra kammaren av herr *Wennerfors* (II: 871), i vilka hemställdes, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 74 måtte besluta, 1. att undervisningsskyldigheten för respektive skolledare skulle fastställas var för sig, 2. att studierektorsbefattningen skulle konstrueras som lönegradsplacerad tjänst;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wirtén m. fl.* (I: 708) och den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 870), i vilka anhållits, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 74 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t 1. giva till känna vad i motionerna anförts beträffande dels lönegradsplacerade heltids-

tjänster för studierektorer, dels arbetsfördelningen mellan rektor och studierektor och den för dem gemensamma undervisningsskyldigheten, 2. uttala, att befattningar såsom studierektorer för grundskolans högstadium övergångsvis borde inrättas jämväl vid skolenheter, som bestode av gymnasium och grundskola.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 707 och II: 871 samt I: 708 och II: 870, samtliga motioner i vad de avsåge konstruktionen av tjänsterna som studierektor, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 707 och II: 871 samt I: 708 och II: 870, samtliga motioner i vad de avsåge arbetsfördelningen mellan rektor och studierektor, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 708 och II: 870, i vad de avsåge inrättande övergångsvis av vissa studierektorsbefattningar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att riksdagen måtte godkänna de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 11 mars 1966 förordade riktlinjerna för en reformerad organisation av skolledningen i grundskolan;

V. att riksdagen måtte besluta, att sådana anställnings- eller arbetsvillkor för skolledare, biträdande skolledare och lärare vid kommunala gymnasier och fackskolor, som finge bestämmas genom avtal, skulle fastställas under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämde.

Reservationer hade anmälts, utom av andra,

1) av herr *Dahlén*, utan angiven mening;

2) av herr *Wallmark*, likaledes utan angiven mening.

Ang. reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Syftet med den reformering av grundskolans skolledarorganisation som skall beslutas i dag är att uppnå en effektivare pedagogisk ledning; en sektor av rektorernas arbetsuppgifter som ofta fått stå tillbaka på grund av att rektorerna varit alltför belastade med administrativa funktioner. Propositionen följer i allt väsentligt det förslag som framlagts i skoladministrativa utredningens betänkande »Organisation av skolledningen i grundskolan».

Med anledning av propositionen har två motionspar inlämnats. Vid en jämförelse av motionernas synpunkter och yrkanden finner man att dessa i stort sätt sammanfaller, vilket tyder på att propositionens förslag på olika håll uppfattas som synnerligen diskutabla i fråga om de i motionerna berörda punkterna. Det gäller för det första konstruktionen av studierektorstjänsterna och för det andra fördelningen av arbetsuppgifterna och undervisningskyldigheten mellan rektor och studierektor.

Departementschefen tar inte slutgiltig ställning till frågan om studierektor skall erhålla arvode utöver lön för sin lärartjänst eller om särskilda lönegradsplacerade heltidstjänster för studierektorerna skall inrättas. Ecklesiastikministern säger sig dock inte ha något att erinra mot den av utredningen föreslagna lösningen, som innebär att studierektorat konstrueras som arvodestjänst i förening med lärartjänst, men han bedömer det vara nödvändigt att först uppta förhandlingar med berörda parter om förslaget. I propositionen föreslås att Kungl. Maj:t därefter bör äga rätt att besluta i frågan. Utskottet låter sig nöja med detta och lämnar motionerna utan åtgärd.

Motionärerna har i likhet med flera remissinstanser funnit det vara lämpligast att inrätta lönegradsplacerade studierektorstjänster med samma förordnandeförfarande som gäller för rek-

torstjänsterna. Med hänsyn till den vikt som måste tillmätas studierektors arbete, om det verkligen skall bli en effektiviserad skolledning, bör studierektor knytas fastare till skolledningen än som sker med en arvodestjänst. Enligt utredningens förslag skall dessutom den lärare som åtar sig studierektorsuppdraget inte äga rätt till ferier utan er-hålla semester. Möjligheterna att rekrytera studierektorstjänster med de mest kvalificerade torde under sådana omständigheter inte bli de allra bästa, i all synnerhet som i arbetsuppgifterna också skall ingå att vikariera för rektor under dennes semester och att dessutom i allmänhet klara det mycket krävande schemaarbetet.

Jag har, herr talman, inget yrkande på denna punkt men har velat ge till känna den uppfattning som finns representerad i motionerna.

Enligt förslaget i propositionen blir skolledartjänsterna mindre reglerade än vad fallet nu är. Sålunda bindes inte studierektorstjänsten till visst stadium utan skall avse hela rektorsområdet. Undervisningskyldigheten fastställs av länskolnämnden med en gemensam undervisningskyldighet för rektor och studierektor utan någon fastställd fördelning. Någon minimigräns för rektors undervisningskyldighet fastställs inte heller, vilket betyder att rektor kan bli helt befriad från undervisning. Arbetsuppgifterna fördelas efter överenskommelse mellan befattningshavarna och fastställs därefter av skolstyrelsen.

Otvivelaktigt är det åtskilligt som talar för denna mera fria organisation. Framför allt ger den anpassningsmöjligheter till lokala och personliga förhållanden. Vidare är den kongruent med skolledarorganisationen i gymnasiet och fackskolan. Men å andra sidan kan systemet medföra motsättningar och irritationsmoment, där studierektor kommer i ett alltför markerat underläge. I den motion som jag och några till har avlämnat föreslås att skolöversty-

Ang. reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.

relsen skall utarbeta något slag av normer eller alternativa förslag till arbetsfördelning.

I motionen förordas också att befattningar såsom studierektorer för grundskolans högstadium övergångsvis må inrättas vid de skolenheter som jämte gymnasium även består av avdelningar från grundskolans högstadium. Det yrkandet har villfarits så till vida att utskottet anser att övergångsperioden bör bli så kort som möjligt, men att Kungl. Maj:t bör uppmärksamma behovet av studierektorat vid dessa skolor.

Jag skulle till sist också vilja göra ett par allmänna reflexioner till propositionen.

Skoladministrativa utredningen har i ett tidigare arbete belyst och kommit med förslag till skolorganisation för gymnasium och fackskola. Med betänkandet om grundskolans skolledning har utredningen avslutat sitt arbete. Tyvärr har inte skolstyrelsernas kanslier i de större kommunerna berörts mer än i förbigående. Det kan sägas att det främst är en primärkommunal angelägenhet, men för att uppnå de rationaliseringar av administrativ och organisatorisk art som propositionen förordar måste organisationen och funktionen på de centrala skolkanslierna kartläggas ytterligare — det gäller inte minst samarbetet mellan kanslierna och rektorexpeditionerna. Det är min förhoppning att en sådan belysning utföres i något lämpligt sammanhang.

Utskottet pekar på en annan viktig fråga när det betonar »vikten av att man fortlöpande strävar efter en rationalisering av arbetsformerna, däri inräknat samarbetet mellan olika kommunala förvaltningar». Även om en hel del har hänt på detta område, kan åtskilligt ytterligare göras för att integrera sådana saker som avlöningar, inköpsfrågor, fakturering, städning, fastighetskötsel m. m. i kommunernas övriga verksamhet. Inte minst gäller det skolbyggnadsfrågorna. Hur många rektorer har inte försvunnit bort från skolans

huvuduppgift att undervisa in i krävande sekreteraruppdrag för skolbyggnadskommittéer? En avlastning av dylika uppgifter från skolledarna skulle med säkerhet ge till resultat en effektivare pedagogisk ledning.

Det bör också observeras att skolöverstyrelsen i samband med den anslagsframställning som skall inges hösten 1967 har fått departementschefens uppdrag att lämna en utförlig redovisning över vidtagna rationaliseringsåtgärder. Skolöverstyrelsen skall likaledes vid samma tillfälle lämna en redogörelse för den vitala frågan om skolledarna har tillgång till den biträdespersonal som erfordras. Skolans huvudmän bär i detta avseende ansvaret för att en upprustning kommer till stånd.

Häri instämde herr *Wallmark* (h).

Herr **LIDGARD** (h):

Herr talman! Redan 1956 uttalade dåvarande ecklesiastikministern i samband med reformeringen av skolväsendets lokala och regionala ledning, att det vore av vital betydelse för hela skolledarorganisationen att frågan om skolledarens biträdeshjälp bringades till en acceptabel lösning. Jag vet inte vad ecklesiastikministern den gången hade för underlag för sina förhoppningar att man skulle komma fram till en hygglig lösning. Det redovisades i varje fall inte att man hade någon sorts bindande utfästelse från kommunernas sida. Kanhända var det bara på det sättet, att ecklesiastikministern stödde sig på skolkommissionens spekulation att om kommunerna bara finge ett vidgat inflytande över skolväsendet, skulle sådana frågor lösas av sig själva. Kommunerna skulle få intresse av ett vidgat eget engagemang i skolväsendet.

Vi vet att det inte blivit på det sättet. Vi vet det genom skoladministrativa utredningen. Det är beklagligt att de som för tio år sedan var fundersamma på denna punkt inte då fick gehör för sina synpunkter.

Ang. reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.

Nu upprepar ecklesiastikministern i stort sett vad som sades för tio år sedan. Det understrykes att kommunerna har ett stort ansvar i detta avseende. Hade ecklesiastikministern varit här skulle jag ha frågat honom, vad man denna gång har för garantier för att det skall gå bättre än för tio år sedan, men eftersom han inte är här skall jag svara själv på den ställda frågan. Svaret är att man i realiteten inte har några nya garantier för att det skall hända något på detta område. Man är fortfarande hänvisad till att lita på kommunernas egen vilja att förstärka biträdeshjälpen med den kvalificerade arbetskraft man har talat om.

Eftersom man inte har skaffat sig några garantier och inte ställt upp några villkor i samband med statsbidragsgivningen eller annat, är jag rädd att det fortfarande på sina håll kommer att bli på det sättet, att man i skolstyrelserna mera funderar på vem man skall göra till skolledare, sett utifrån sina egna politiska synpunkter, än hur man skall kunna ge de skolledare, som man tillsätter, en acceptabel arbetsituation.

Jag tror det är nödvändigt, om man nu inte kan komma fram på villkor via statsbidragsvägen, att skolöverstyrelsen eller någon annan myndighet, som förstår sig på saken, utarbetar några lämpliga modeller för olika stora skolor, olika stora rektorsexpeditioner, så att de som är intresserade av saken och som vill arbeta för drägligare arbetsförhållanden för rektorer har något att falla tillbaka på och stödja sig på. Det skulle måhända behövas någon form av normalinstruktion för rektorsexpeditionerna med ganska noggrann ärendepindelning på olika befattningshavare inom en sådan förvaltning. Detta är inte någon nyhet. Detta system har man under många år haft inom gymnasieskolorna, och det har lett till att man där fått en relativt tillfredsställande ärendefördelning.

Vad beträffar frågan om studierektorsorganisationen har jag egentligen

inte något att tillägga utöver vad herr Wirtén sade. Jag instämmer i det. Jag skulle dock vilja säga att jag föreställer mig att utskottet gjort det litet för lätt för sig, när man har underlåtit att ta ställning under hänvisning till att anställningsformen för studierektorer är en fråga som skall bli föremål för förhandlingar. I själva verket är det numera på det sättet att den organisatoriska frågan, frågan om studierektorerna skall ha arvodestjänster eller andra reguljära tjänster, ju inte är något som kan bli föremål för förhandlingar, utan den saken bestämmer arbetsgivaren ensidigt.

Därför hade det varit önskvärt att man i detta sammanhang hade fått en klarare vägledning än vad utskottet nu givit.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! I sakfrågan har jag ingenting att lägga till utskottets skrivning, som jag hänvisar till. Med anledning av de två senaste anförandena vill jag säga, att vi i utskottet har ansett det vara en fördel med hänsyn till lokal- och personförhållandena i de olika skoldistrikten om man kan överlämna åt rektor och studierektor att själva komma överens om arbetsförmedlingen. Förhållandena varierar starkt från den ena platsen till den andra, och om vi försöker skriva paragrafer om detta tror jag missnöjet blir större än det har varit med det system vi hittills har tillämpat.

Herr Wirtén sade att skolcheferna ofta är med och planerar skolhusbyggnader och att vi i görligaste mån borde avlyfta den bördan från dem. Där har vi kanske gjort litet olika erfarenheter under årens lopp. Jag har den erfarenheten, att skolcheferna gärna vill vara med om att planera skolhusbyggnader, och jag förstår dem i så fall. Vi har resonerat om i vilken mån vissa ärenden kunde överföras exempelvis till cen-

trala byggnadskommittéer i kommunerna, men om vi skulle skriva att rektorerna inte får vara med i skolhusbyggnadskommittéer, tror jag de skulle bli mycket ledsna. De vill nog i allmänhet gärna vara med i den mån tiden tillåter.

En talare nämnde att utskottet hade gjort det litet lätt för sig. Jag tycker inte att man bör använda sådana uttryck. Utskottet har diskuterat detta ärende mycket ingående, och jag kan försäkra att det i utskottet finns människor med mångårig erfarenhet på detta område. Sedan är det uppenbart att det kan finnas anledning att i den ena kommunen ha en viss inställning och i den andra en annan inställning. Det finns många kommuner i landet, och det är inte tänkbart att riksdagen skulle försöka dra upp mallar som passar för varje kommun. Jag kan dock försäkra att vi har diskuterat igenom problemet mycket ordentligt, och dessutom är det ju inte första gången statsutskottet behandlar ärenden av denna art, utan det har vi gjort oerhört många gånger.

Herr talman! Med hänvisning till utskottets skrivning ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! Jag är starkt medveten om att avdelningen och utskottet har mångårig erfarenhet av skolfrågor, men i det fall där jag sade att utskottet hade gjort det litet för lätt för sig kan man inte ha mångårig erfarenhet. Vad jag hänsyftade på var nämligen den förhandlingsrättslagstiftning, som trädde i kraft den 1 januari i år, och av den kan man alltså bara ha några få månaders erfarenhet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. anslag till byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1966/67 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1966/67 beräkna till Inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m. ett reservationsanslag av 45 500 000 kronor och till Byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor ett investeringsanslag av 105 000 000 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 104 föreslagit riksdagen att för budgetåret 1966/67 anvisa till Byggnadsarbete vid universiteten och vissa högskolor ett investeringsanslag av 105 000 000 kronor; till Inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m. ett reservationsanslag av 45 500 000 kronor och till Byggnadsarbeten vid specialsolan m. m. ett investeringsanslag av 1 590 000 kronor.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wallmark* (I: 712) samt den andra inom andra kammaren av herr *Carlshamre* och fröken *Ljungberg* (II: 876), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t till innevarande års riksdag måtte avgiva en fullständig redogörelse för i vilken utsträckning hittills planerade byggnadsarbeten vid universitet, högskolor m. m. komme att täcka behovet av utbildningsplatser i enlighet med av 1965 års riksdag fastställda ramtal;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Elvy Olsson* och herr *Eric Carls-*

Ang. anslag till byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor

son (I: 718) samt den andra inom andra kammaren av herr *Mattsson m. fl.* (II: 877).

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte till Byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor för budgetåret 1966/67 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 105 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 712 och II: 876 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte till Inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m. för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 45 500 000 kronor;

IV. att riksdagen måtte till Byggnadsarbeten vid specialskolan m. m. för budgetåret 1966/67 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 590 000 kronor;

V. att motionerna I: 718 och II: 877 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts, utom av annan, av herr *Wallmark*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **WALLMARK** (h):

Herr talman! De som erinrar sig den livliga debatt vi hade föregående år, när vi tog ställning till universitetens och högskolornas utbyggnad under perioden fram till 1972, är kanske förvånade över att det inte finns någon motion i sakfrågan när vi nu skall behandla den viktiga frågan om investeringarna under kommande år, detta trots att det i propositionen anges att man enligt U 63 får räkna med en medelsanvisning på ungefär 200 miljoner under en åttaårsperiod utöver inventarier och studentbostäder för att klara behovet.

Om man summerar vad som har hänt under dessa två år och vad som kom-

mer att hända under det kommande budgetåret, finner man att medelsförbrukningen totalt kommer att uppgå till 375 miljoner kronor. Man kan alltså räkna med att det föreligger ett behov under de kommande fem åren av bortåt 250 miljoner kronor per år utöver vad som motsvarar kostnadsstegringar. Det synes inte sannolikt att vi vare sig under det kommande budgetåret eller året därpå kan nå upp till en sådan investeringstakt.

Anledningen till att det inte finns några motioner i sakfrågan är det underlag eller rättare sagt den brist på underlag som finns i propositionen. Av det skälet har vi väckt en motion där vi begärt att riksdagen skall få en redovisning av i vilken omfattning investeringarna håller takt med den beräknade tillväxten av antalet studenter vid universitet och högskolor enligt föregående års beslut.

Statsutskottet har helt godtagit detta förslag i motionen och säger att det enligt utskottets uppfattning är av stort intresse för riksdagen att erhålla en redogörelse i ämnet. Utskottet utgår emellertid från att departementschefen i lämpligt sammanhang lämnar en sådan. Detta skall tolkas så, att vi icke skall behöva vänta till nästa års statsverksproposition, utan att vi bör få en sådan redovisning i höst, om tekniska förutsättningar härför föreligger.

Jag skulle vilja säga att det principiellt är felaktigt att redovisa anslagsäskanden på det sätt som har skett i propositionen. Departementschefen erinrar visserligen om att han regelmässigt lagt fram förslagen för riksdagen så snart godtagbara handlingar och kostnadsutredningar förelegat — det är självklart att sådant material bör föreligga när beslut skall fattas — men lika självklart bör det vara att vi får en analys och en jämförelse som visar hur investeringsprogrammet stämmer med de riktlinjer som riksdagen tidigare har dragit upp. Det är alltså helt följdriktigt att statsutskottet har intresse av och begär en så-

Ang. anslag till byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor

dan redovisning. Det betyder inte att man inte godtar att det på grund av ekonomiska förhållanden kan vara nödvändigt att skjuta på vissa investeringar, men riksdagen bör veta *vad* vi skjuter på och *varför* vi gör det, så att riksdagen i varje läge är à jour med utvecklingen.

Ett exempel på tidspressen är den odontologiska institutionen i Göteborg. Så sent som föregående år räknade man med att kostnaden skulle stanna vid något över 34 miljoner kronor, men nu redovisas kostnaden till 52 miljoner. Det är ju en våldsamt fördyring. Anledningen till att man nu ser sig nödsakad att godtaga denna kostnad — i detta fall görs inte heller en upphandling i vanlig ordning — är att man inte vågar låta tandläkarutbildningen bli fördröjd ytterligare ett antal år. Utskottet har haft en kufisk skrivning där som kanske fordrar ett förtydligande. Man säger att kostnaden bör godtagas i detta enstaka undantagsfall, även om sådant som regel bör undvikas. Denna sista västgötaklimax skall givetvis försvinna. Det är ju endast i detta enstaka undantagsfall man godtar denna kostnad. Jag nämner detta, inte bara för att det är så beklagligt att projekteringen sköts på detta sätt, utan mera som exempel på vad det kan leda till när man får arbeta under våldsamt tidspress, som vi är nödsakade att göra. Det innebär också att man är beredd att godtaga vissa förseningar av utbyggnadsprogram, om det finns tillräckligt starka ekonomiska skäl.

Riksdagen skall emellertid vara medveten om de ställningstaganden som görs, innan sådana beslut fattas.

Herr talman! Jag har inga andra yrkanden än utskottet gjort och yrkar alltså bifall till utskottets hemställan. Jag kände bara ett behov att redovisa dessa synpunkter till protokollet.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Vi har ju i utskottet kunnat ena oss om de skrivningar som

står här. Vad herr Wallmark anfört har jag i stort sett ingenting att invända emot. Det är ungefär det resonemang som utskottet förde. Särskilt vad beträffar systemet med löpande räkning var vi fullständigt överens om att det bör vara ett undantag. Samtliga kommunalmän här i riksdagen har nog en viss erfarenhet hur det brukar gå när man bygger på löpande räkning.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i statens pensionslöneförordning, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 93, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1966/67 till Socialhögskolorna: Avlöningar, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att under förutsättning att den nu godkända voteringspropositionen bleve godkänd även av andra kammaren, enligt överenskommelse med nämnda kammares talman gemensam omröstning över denna voteringsproposition komme att anställas vid kamrarnas sammanträden onsdagen den 11 maj.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 4 § förordningen den 3 juni 1960 (nr 258) om utjämningskatt å vissa varor jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. fortsatt giltighet för lagstiftningen om hyresreglering

Vad utskottet i detta betänkande hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets memorial nr 26, angående bemyndigande för bankoutskottet att utse företrädare för arbetsgivarparten i tjänstenämnd för riksdagen och dess verk, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner angående dels viss ändring av bestämmelserna om ersättning åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl., dels ock det allmännas skadeståndsansvar inom offentligrettslig verksamhet.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § 1 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. fortsatt giltighet för lagstiftningen om hyresreglering

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 18 mars 1966 dagtecknad proposition, nr 82, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.,

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.,

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1956 (nr 568) om rätt i vissa fall för hyresgäst till nytt hyresavtal och

4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 15 maj 1959 (nr 157) med särskilda bestämmelser om makars gemensamma bostad.

I propositionen hade föreslagits fortsatt giltighet för lagstiftningen om hyresreglering till och med den 30 juni 1967.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat fyra i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 680 i första kammaren av herr *Dahlberg* och herr *Larsson, Lars*, samt nr 842 i andra kammaren av herr *Svenning m. fl.*,

2) de likalydande motionerna nr 711 i första kammaren av herrar *Werner* och *Adolfsson* samt nr 874 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle m. fl.

I motionerna I: 711 och II: 874 hade hemställts,

I. att riksdagen måtte besluta antaga i motionerna införda förslag till

a) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.;

b) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.;

c) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 7 december 1956 (nr 568) om rätt i vissa fall för hyresgäst till nytt hyresavtal; och

d) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 15 maj 1959 (nr 157) med särskilda bestämmelser om makars gemensamma bostad;

Ang. fortsatt giltighet för lagstiftningen om hyresreglering

II. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad i motionerna anförts beträffande det fortsatta upphävandet av hyresregleringen på enskilda orter.

De i sistnämnda motioner införda lagförslagen avsågo, att giltighetstiden för lagstiftningen om hyresreglering skulle förlängas ett år, d. v. s. till och med den 31 december 1967.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen med avslag å motionerna I: 680 och II: 842 samt I: 711 och II: 874, i vad därigenom yrkats förlängning av förevarande lagstiftning till och med den 31 december 1967, måtte antaga de genom propositionen framlagda lagförslagen; samt

B. att motionerna I: 680 och II: 842 samt I: 711 och II: 874 i övrigt, i vad de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet i utlåtandet anför, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet fanns avgivet ett särskilt yttrande av herr *Lidgard* och herr *Bengtson* i Solna.

Herr **WERNER** (k):

Herr talman! Jag vet inte hur många gånger det har sagts att nu gällande hyresreglering är en krislag. Detta konstaterande har sedan följts av tankegången att man måste göra sig kvitt en sådan lag. Jag vill dock säga ut att denna krislag inte utan vidare får avskaffas utan att något annat och acceptabelt kommer. Regeringen är uppenbarligen inställd på att avskaffa hyresregleringen, och det har man som bekant redan hållit på med ett par år. Även om det införs någon form av besittningsskydd för hyresgästerna, vilket är ett minimikrav, innebär ett avvecklande av den nuvarande hyreslagstiftningen, om den inte ersättes av någon annan form av samhällsligt inflytande över hyresprissättningen, stora nackdelar för avgörande

grupper av hyresgäster. Speciellt på bostadslägenheten finns det anledning att befaras att hyrorna kommer att stiga mycket kraftigt.

Jag medger gärna att med den nuvarande hyresregleringen följer många svårigheter, särskilt när regleringen har utsträckts under många år. Detta förhållande får ändå inte dölja det faktum att hyresregleringen har haft stora fördelar. Det är en mänsklig rättighet att för sin egen och för sin familjs del få förfoga över en bostad. Det är fastslaget som en samhällets uppgift att svara för en tillfredsställande bostadsförsörjning. Liksom det nu över huvud taget anses vara ett samhällsligt intresse att motverka prisstegringar, alldeles särskilt mot bakgrunden av årets avtalsuppgörelse, anses det också vara ett mycket framträdande samhällsligt intresse att åstadkomma prisbilliga bostäder. Jag vill i detta lägga in den tolkningen, att det rent *principiellt* är ett samhällsintresse att såväl *förebygga* — genom åtgärder av skilda slag — höga bostadskostnader och därav följande höga hyror — som att kunna *ingripa* och *förhindra* oskäligen höga hyresprissättningar.

Jag anser att hyresregleringslagen obestriddligen fyllt en synnerligen viktig uppgift när det gäller att förhindra oskäligen höga hyror. Hur skulle det ha sett ut på hyresmarknaden i dag i våra storstads- och tätortsområden om vi inte haft denna lag? Det räcker med att ställa frågan.

Det har gått något av troll i orden om »hur fastlåst» hyresmarknaden blivit. Tänk — säger alla s. k. »vänner» av barnfamiljer, hur tokigt det är att barnfamiljerna måste ut i ytterstaden till de nyare bostäderna och inte får chansen att bo i innerstadens sekelgamla — eller halvsekelgamla — kåkar med små cementgårdar som lekplatser för de små, i stället för de ljusa ytterstadshusen med barnvänligare miljö! Tillåt mig karakterisera sådan »omtanke» som hyckleri. Nej, samhället skall

Ang. fortsatt giltighet för lagstiftningen om hyresreglering

hjälpa barnfamiljerna till en anständig familjebostad.

Är för resten bostadsmarknaden så fastlåst som man ordar om? I Storstockholms planeringsnämnds yttrande om gemensam bostadsföremdling omtalas: Att »en icke oväsentlig rörlighet finns på Storstockholms bostadsmarknad bestyrkes också av de uppgifter som finns om flyttningsrörelserna under 1963, under vilket år 16 319 personer flyttade från Stockholm till förortskommunerna, medan utflyttningen från de senare till Stockholm uppgick till 7 622 personer. Nettoutflyttningen från Stockholm till förortskommunerna uppgick således till 8 627 personer. Mellan förortskommunerna flyttade 15 776 personer». Hur stor rörlighet vill man egentligen ha?

Herr talman! Vi har i vår motion nr 711 i denna kammare samt 874 i andra kammaren föreslagit en ny förlängning med ett helt år, mot propositionens och utskottets förslag om ett halvt år. Lägga märke till att medan propositionen talar om att hyreslagstiftningssakkunniga beräknas bli klara i april, talar utskottet om maj, möjligen juni. Det skulle alltså hinnas med att få fram ett förslag till 1967 års vårriksdag.

Låt oss antaga att utredningen blir klar med sitt betänkande i juni, mitt i sommaren. Att det är valår och att organisations-Sverige är engagerat helt för valet är väl också något man måste räkna med. Så skall alltså efter så många års utredningsarbete och än flera år som nuvarande hyresregleringslag existerat denna viktiga fråga remissbehandlas, lagrådsbehandlas, behandlas i regeringen. Varför en sådan uppenbar brådska?

Utskottet säger att riksdagen självfallet kan besluta om ytterligare ett halvårs förlängning. Redan i en sådan skrivning ligger ett medgivande att tiden är knappt tillmätt.

Det finns enligt vår mening, och det framhålles även i motionsparet I: 680 och II: 842 av herrar Dahlberg och Lars

Larsson i denna kammare, alla skäl till att undvika hastverk, att i denna viktiga fråga ta erforderlig tid på sig.

Vi har också anfört den meningen att när nu i alla fall behandlingen av en ny allmän hyreslag förestår kan ytterligare avveckling av gällande hyresregleringslag anstå. Det kan ändå inte bli fråga om att en avveckling skall gälla storstadsområdena, de större tätorterna. För dem måste ovillkorligen först stadgas att ett effektivt skydd både i fråga om besittningsrätt och mot oskäligen hyresprisstegringar skapas innan en avveckling av nu gällande hyresregleringslag kan få komma i fråga.

Eftersom vi haft en bostadspolitisk debatt skall jag inte — hur frestande det än kan vara — ingå på ytterligare med detta problem förbundna frågor. Tillfällen härtill kommer att ges senare. Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionerna I: 711 och II: 874.

Herr LIDGARD (h):

Herr talman! I detta ärende har utskottet gjort det onödigt svårt för sig genom att skriva strängt taget mer än vad som är behövt för att motivera ett uppskov på ett halvt år.

Med det korta särskilda yttrande som herr Bengtson i Solna och jag avgett till utlåtandet har vi velat understryka den rent praktiska omständigheten att den förlängda giltighetstiden är motiverad av önskemålet att bereda remissorganen tillräcklig tid för en allsidig bedömning av hyreslagstiftningssakkunnigas kommande betänkande.

De uttalanden av olika slag som finns i utskottsutlåtandet och som vi inte i och för sig har haft anledning att reagera mot i mera betydande utsträckning, får inte uppfattas som några bindningar för framtiden när man en gång fritt och förutsättningslöst skall gå till en diskussion av hyreslagstiftningssakkunnigas betänkande.

Ang. fortsatt giltighet för lagstiftningen om hyresreglering

Herr JANSSON, ERIK, (s):

Herr talman! Först och främst kan jag konstatera att efter många års politiskt käbbel kring hyreslagstiftningen och dess vara eller icke vara har det nu kommit så långt att vi är eniga kring frågan med undantag för om förlängning skall ske ett halvt eller ett helt år.

Det kan dessutom vara skäl att påpeka att den avveckling som nu föreslås i olika etapper har förekommit under rätt många år här i landet. Den har förekommit för olika typer av hyreslägenheter som nu är undandragna hyresregleringen, för lokaler, garage och dylikt, och hyresregleringen har t. o. m. avvecklats när det gäller bostäder i en rad av orter. I dag är endast 169 orter berörda av hyresregleringen när det gäller bostäder.

Den i dag aktuella frågan är närmast om en förlängning skall ske till den 30 juni eller till 31 december 1967.

De motiv som framhålls i de båda motionsparen är i stort sett desamma. Man uttalar farhågor för att förberedelsearbetet inte skall hinnas med. Hyreslagstiftningssakkunniga, som skall framlägga ett nytt förslag, är ännu inte färdiga, men allt tyder på att de kommer att lägga fram sitt förslag under den närmaste månaden, och då blir det väl rätt gott om tid för att förbereda det hela till den 1 juli 1967. Jag vill också stryka under vad både hyreslagstiftningssakkunniga och utskottet har framhållit, nämligen att om det visar sig att de sakkunniga bedömer att en avveckling inte kan ske den 1 juli 1967, kommer man själv att föreslå en förlängning eller i varje fall de övergångsbestämmelser som kan bli påkallade av det förslag som kommer.

Utskottet säger, vilket herr Werner redan har framhållit, att det är riksdagen obetaget att föreslå en förlängning, om den fram på vårsidan 1967 finner detta vara påkallat. Jag tror alltså att det inte är någon större risk att godta utskottets förslag.

I det här sammanhanget bör påpekas

— och jag vill göra det inte minst i egenskap av s. k. storstadsbo — att hur än förslaget kommer att bli utformat, är man väl tämligen på det klara med i dag att hyresregleringen inte kan upphävas till 100 procent vid ett och samma datum. Om regleringen upphävs måste det ske en successiv avveckling, varvid bristorterna måste anstå till dess man har klarat av alla andra detaljer. Jag vill för min del uttala den bestämda förhoppningen att det beslut riksdagen fattar kommer att innebära möjligheter för en smidig övergång, inte minst i bristorterna.

Högerreservanterna vill gå med på ett halvt års förlängning, och det är väl första gången högern går med på någon förlängning alls, men de har gjort det därför att de vill ge remissinstanserna god tid att behandla ärendet. Det var ju hyggligt, måste man säga.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 711 och II: 874; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos änyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillstånd för brukande av svävare jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648) jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. familjevård

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av väckta motioner om utbildning av dagbarnsvårdare; samt

nr 34, i anledning av väckta motioner angående huvudmannskapet för åldringsvården och om samordning mellan landstingens sjukvårdande verksamhet och den primärkommunala åldringsvården.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. familjevård

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner angående familjevård.

Till allmänna beredningsutskottet hade hänvisats följande motioner, vilka av utskottet upptagits till samtidig behandling:

1) de likalydande motionerna I: 107, av fru *Segerstedt Wiberg* och herr *Ernulf*, samt II: 142, av herr *Gustafsson* i Borås och fröken *Elmén*, vari hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande familjevård i förebyggande syfte av asocial eller kriminell ungdom, så att förslag om ett lämpligt utformat statligt stöd till denna verksamhet kunde föreläggas 1967 års riksdag;

2) de likalydande motionerna I: 631, av fru *Olsson, Elvy*, och herr *Larsson, Thorsten*, samt II: 774, av herr *Eriksson* i Bäckmora, i vilka motioner yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning, i samråd med berörda huvudmän, av familjevårdsfrågan, särskilt spörsmålet om ersättning till enskilda, som i sina hem upptagit missanpassad ungdom i enlighet med vad som i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionerna I: 107 och II: 142 samt I: 631 och II: 774 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrarna *Eric Gustaf Peterson, Nyman, Johan Olsson, Skoglösa, Hamrin* i Kalmar, *From* och *Josefson* i Arrie, vilka ansett, att utskottet bort på anförda skäl hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 107 och II: 142 samt I: 631 och II: 774 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i samråd med berörda huvudmän, av familjevårdsfrågan, särskilt spörsmålet om ersättning till enskilda, som i sina hem upptog missanpassad ungdom.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! I detta utlåtande, nr 36, från allmänna beredningsutskottet gäller frågan vård av missanpassad ungdom i fosterhem. I några motionspar från såväl folkparti- som centerpartihåll har begärts en utredning i frågan. Liknande motioner behandlades i fjol.

Några delade meningar råder inte om att familjevård är att föredra framför anstaltsvård för all ungdom som omhändertags av samhället för vård. Denna uppfattning tillämpas också i allmänhet av barnavårdsnämnderna. Enligt statistik av år 1964 är inte mindre än två tredjedelar av sådan ungdom placerad i fosterhem, men då det gäller missanpassad ungdom utgör andelen inte fullt så mycket utan bara omkring en fjärdedel. Det tycks också bli allt svårare för varje år att få fram nya fosterhem, vilket väl kan förklaras av ökade krav på standarden. Man kan också förmoda att fosterföräldrar tycker att det blir svårare att ta hand om det uppväxande släktet.

Den ersättning som nu utgår till fosterhemmen — det har av utskottet framhållits i ett tidigare utlåtande och upprepas i det nu aktuella — har i många kommuner inte varit tillfredsställande.

Ang. familjevård

Remissinstanserna har framhållit att normalbeloppen tillämpas endast i 50 procent av fallen. I övriga fall utgår betydligt högre belopp. Att även en del landsting ger bidrag till vissa kommuner talar ändå för att ersättningsfrågan har sin betydelse i detta sammanhang, åtminstone för fosterföräldrarna. Frågan är nu i vilken utsträckning kommuner kan påverkas av ett specialdestinerat statligt bidrag då det gäller att öka sina ansträngningar för att få fram flera fosterhem. Samtliga remissinstanser menar att ett ekonomiskt bidrag från staten inte har någon nämnvärd betydelse, vilket kanske kan vara rätt i kommuner med ett gott skatteunderlag. Vi tror dock att bidraget har sin betydelse i andra kommuner.

Utskottet delar kommunförbundens uppfattning om att bidraget inte har någon större verkan och vill därför avslå motionsyrkandena, även med hänsyn till systemet för kommunal skatteutjämning enligt vilket liknande bidrag borttagits.

Vi reservanter anser att familjevården är så mycket effektivare än anstaltsvård då det gäller att komma till rätta med tendenser till asocialitet och kriminalitet bland ungdom att allt behöver göras för att stimulera en sådan familjevård. Detta problem kan vara värt en utredning i samråd med berörda huvudmän, varvid särskilt spörsmålet om ersättning till enskilda, som i sina hem tar emot missanpassad ungdom, bör begrundas.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till den reservation som fogats till utskottets utlåtande av herr Eric Gustaf Peterson m. fl.

Fru HULTELL (h):

Herr talman! Herr Nyman har ju underströkit att det inte råder skilda meningar om värdet av att omhändertagna ungdomar placeras i lämpliga hem. Vad frågan gäller är att nå fram till en praktisk och effektiv lösning.

I de här behandlade motionerna förordas att staten skulle träda in med specialbidrag till kostnaderna för denna fosterhemsvård. Kommunförbunden anför i sina remissvar att frågan om statsbidrag till kommunerna har sammanfogats med det allmänna skatteutjämningsbidraget, och vi högerledamöter i utskottet har för vår del ansett att det inte är lämpligt att nu införa specialbidrag till särskilda ändamål. Dessa blir ju av sådan storleksordning att de inte får nämnvärd betydelse för kommunernas ekonomi. En ordning med sådana specialbidrag bryter också sönder enheten i skatteutjämningsystemet.

Med dessa motiv har vi anslutit oss till utskottets majoritet. Vi är väl medvetna om att kommunernas ersättningar till de hem som tar hand om problematisk ungdom är för små, men enligt vår mening bör alla krafter först och främst sättas in på att söka förmå berörda kommunförbund att medverka till en skäligen och enhetlig ersättning.

Fru OLSSON, ELVY, (cp):

Herr talman! Som framgår av utskottsutlåtandet råder inga delade meningar om det stora värdet av familjevården för missanpassad ungdom. När man allmänt har den synen bör det också vara önskvärt att denna familjevård kunde få större omfattning än den nu har.

Ersättningen till hemmen för familjevården är som bekant i de flesta fall blygsam. Tanken är den att ingen skall tjäna pengar på familjevården, utan att denna skall bedrivas av helt ideella bevakelsegrunder. Tanken är god men man kan ändå inte helt ansluta sig till den. Vi måste komma ihåg att det medför betydande kostnader att ta emot dessa ungdomar. Och särskilt bör vi kanske tänka på det stora ansvar som åvilar dessa hem. Jag tror att ersättningsbeloppen får göras ganska höga innan man ens kan börja tala om några

Ang. familjevård

förtjänster på denna familjevård. För att få ett tillräckligt antal hem som tar emot missanpassade ungdomar måste vi enligt min mening höja ersättningarna rätt väsentligt. I det sammanhanget bör vi kanske också ägna en tanke åt de kostnader som uppstår om ungdomarna i stället skall vara intagna på de allmänna institutionerna.

Utskottsmajoriteten anför att det är kommunernas sak att svara för dessa ersättningar. Man pekar också på att vi numera har kommunal skatteutjämnning. Vi motionärer tycker i alla fall att staten bör ta litet större ansvar i detta sammanhang än som nu sker via skatteutjämnningen. Vi önskar också en utredning som i samråd med berörda huvudmän ser över hela familjevårdsfrågan och även tar upp problemet om en eventuellt större ekonomisk medverkan från statens sida.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Utskottet har i sitt utlåtande erinrat om att riksdagen så sent som i december månad 1965 tog ställning till enahanda yrkanden som de nu föreliggande.

Utskottet framhöll då som sin mening att ersättningarna för vården av den ungdom, som det här gäller att söka komma till rätta med, borde kunna klaras av genom de kommunala nämnderna. Utskottsmajoriteten har även nu den uppfattningen att våra kommuner söker att på samhällsviktiga områden av skilda slag skapa förhållanden som är gynnsamma för olika grupper, och jag vågar säga att man ute i kommunerna är hundraprocentigt intresserad för den speciella grupp som det här gäller.

Vi har alltså från utskottsmajoritetens sida funnit att det är en viktig primärkommunal angelägenhet att söka återanpassa de ungdomar, som det talas om i motionerna, till ett rikare liv, om jag så får uttrycka mig.

Utskottet har inte funnit det vara realistiskt att riksdagen mot kommunförbundens avstyrkande hos Kungl. Maj:t hemställer om en utredning som närmast skulle ta sikte på den ekonomiska aspekten i detta ärende. Den riktiga och lämpliga vägen när det gäller väsentliga ekonomiska frågor bör vara att kommunerna själva begär ett ökat stöd. Vi vågar påstå att de pengar som det här gäller, ur kommunal synpunkt är av så relativt ringa storleksordning att man inte på detta sätt bör begära en statlig utredning.

Med hänvisning till vad utskottet anför i sitt utlåtande ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Utskottets talesmän har sagt att allt är väl beställt på detta område. De formella kraven är uppfyllda. De menar vidare att alla är intresserade av barnen — alla vill barnens bästa.

När vi har motionerat i denna fråga har det emellertid inte varit därför att vi lägger formella synpunkter på den, inte därför att vi tror att alla är nöjda med den nuvarande ordningen eller därför att vi tänker oss att alla andra skulle vara likgiltiga för de missanpassade barnen och familjerna som tar hand om dem. Vi har i stället resonerat som så, att eftersom alla är övertygade om behovet av fosterhemsvård, eftersom alla betonar värdet av denna vård, bör inte bara formella krav uppfyllas, utan man bör också gå från ord till handling. Det är väl ändå tänkbart att det är svårt för många kommuner att betala erforderliga belopp — det är väl av den anledningen landstingen har visat sitt intresse — och det är väl också tänkbart att om betalningen var högre skulle det bli fler hem. Ingen kan väl förneka att det är en dålig betalning — i varje fall har jag inte hört någon säga något annat. De rekommenderade betal-

Ang. familjevård

ningarna rör sig nu om mellan 200 och 250 kronor i månaden. Det måste väl nära nog anses vara ett ockrande från samhällets sida på människors offervilja när man önskar att de på sådana villkor skall ha omsorg om svårhanterliga ungdomar. Hur man än resonerar, kan vi inte i pengar ersätta allt det arbete som utförs i de hem som tar hand om barnen.

Jag vill, herr talman, i detta sammanhang peka på en artikel av direktören för Allmänna barnhuset i Stockholm Vesta Almqvist som anser att bidragen är helt otillfredsställande. Hon skriver om ersättningarna: »De svarar på intet sätt mot de direkta utgifter hemmet har för den unge. Det blir sålunda ej alls någon ersättning för arbetet med vården och fostran. Ej heller betalas något för det ansvar och den bundenhet en placering innebär för dem som skall träda i fars och mors ställe. Den ersättning som lämnas måste sägas rimma mycket illa mot den allmänt goda uppfattning man har om den enskilda vården och dess möjligheter.» Hon fortsätter: »En radikal ändring är här på sin plats — — om vi ska kunna få fram nya enskilda hem, som vill ta på sig de ingalunda lätta uppgifter, som allmänt är förenade med att ta ansvaret för en pojke eller flicka, i vilken ålder de än befinner sig.»

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Jag brukar med intresse lyssna på fru Segerstedt Wiberg, men i den här frågan tycker jag nog att hon gör sig skyldig till några underliga ologiska uttalanden.

Hon säger i sitt anförande att den ekonomiska storleken av detta vårdnadsbidrag inte är det avgörande, utan det gäller att få tag i de bästa och lämpligaste hemmen. Ja, det är många gånger så att de hem som är lämpade kanhända inte så mycket ser på hur många

kronor de får för vården, utan där tar man det som en personlig uppgift och gärning att söka återanpassa sådana ungdomar som det här gäller. Vi inom utskottsmajoriteten har emellertid funnit att det är väldigt svårt att skriva ihop sig om en utredning, där man skulle precisera och få fram grunder som skulle kunna reglera det hela — det ena skulle vara den ekonomiska sidan och det andra det sociala intresse som kan finnas i fosterhemmen.

Jag vågar påstå att utskottsmajoriteten är minst lika intresserad som motionärerna och reservanterna för att de ungdomar det här gäller skall få den lämpligaste vården. Men vi tror, fru Segerstedt Wiberg, att om man i det här avseendet kan tänka sig att kommuner och landsting försöker ordna det så gott de kan, har staten möjlighet att vänta och se vad de ansvariga kommunalmännen på olika håll vill ordna och verka för när det gäller det klientel som här bör stödjas. Vi tror alltså inte på en statlig utredning, en pekpinne till kommunerna hur det hela i framtiden skall ordnas, utan vi tror på den kommunala ansvarskänslan. Den är fortfarande väsentlig i vårt land.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag tror också, herr Sörlin, mycket på den kommunala självstyrelsen, på den kommunala ansvarskänslan, men det står olika till i olika kommuner. Det måste vara mycket frestande för en liten kommun, som har det besvärligt, att hellre låta barnet komma till ett skyddshem än till ett fosterhem, när kommunen måste betala.

Vad jag framför allt tror är att vi har skyldighet att snabbast möjligt se till att denna fråga blir utredd och avklarad. Jag har inte sagt, herr Sörlin, att vi kan ersätta det arbete och de offer som krävs för att ta hand om dessa barn — det kan vi inte — men vi kan genom att ge statliga bidrag se till att fosterhemmen får åtminstone sina kostnader be-

Ang. familjevård

talda. Inte ens det torde de nu få.

Jag vidhåller att den nuvarande ordningen inte är bra. Den betyder att man ställer orimliga krav på de fosterhem som vill utföra detta stora arbete.

Fru OLSSON, ELVY, (cp):

Herr talman! Utskottets talesman, herr Sörlin, säger att stadsförbundet och kommunförbundet tycker att detta är en liten fråga. Jag vill peka på vad dessa båda förbund skriver. Stadsförbundet skriver att det behöver prövas och övervägas vad som ytterligare kan göras för att främja denna utveckling och att det också om möjligt behöver tillskapas ytterligare resurser för att anpassa den kriminella och asociala ungdomen till samhällets normsystem. Kommunförbundet skriver att denna fråga bör tas upp i ett vidare sammanhang. Jag vill därför påpeka vad som står i vår hemställan i reservationen att frågan skall tas upp i ett vidare sammanhang, där man skall se över hela familjevårdsfrågan och naturligtvis även ta upp de ekonomiska problemen. Det är det som vi kanske alltför starkt här dragit fram. Vi skall även ta upp andra frågor när det gäller att se över familjevården. Detta har ju inte avstyrkts av kommunförbundet och stadsförbundet.

Fru NILSSON (s):

Herr talman! Det är en sak som jag skulle vilja säga när fru Segerstedt Wiberg talar om fosterlegan på 250 kronor. Nu gäller det ju de missanpassade barnen, och då vill jag säga att jag inte tror att någon kommun har en så liten fosterlega i dag för missanpassade barn. De principer som socialvårdsförbundets fosterhemsdelegation har fastställt och som har gått ut till varje kommun innebär att vanlig fosterlega för fullt normala barn är 250 kronor. För missanpassade ligger fosterlegan på mellan 400 och 500 kronor och ända upp till 600 kronor.

Fru Segerstedt Wiberg använde ett ord som jag inte trodde att hon skulle komma med, nämligen att man står i valet mellan ett skyddshem och ett bra fosterhem. Numera har vi inga skyddshem. Vi har ungdomsvårdsskolor, och jag skulle vilja rekommendera att man besöker dessa ungdomsvårdsskolor. De missanpassade barn vi får ta hand om såväl inom barnavårdsnämnderna som i landstingsområdena skall man i många fall inte placera i fosterhem, ty de riskerar att förstöra våra fosterhem. När vi har pojkar och flickor som kanske är i en sådan kris att de behöver en mycket fastare och kanske även hårdare kontroll, då måste man ta till andra åtgärder än att skicka dem till ett bra fosterhem som tror att de skall få ett barn som skall kunna fostras enligt normala regler. Jag har en ganska stor erfarenhet av denna verksamhet, ty jag är arbetsledare för barnavårdsombuden i vårt län. Jag har varit i kontakt med många barnavårdsombud som just har hand om utplaceringen i fosterhem. De säger att det svåraste är att få dessa barn placerade, ty man har fått flytta dem till fosterhem och man har fått ta dem därifrån.

Våra ungdomsvårdsskolor har blivit upprustade och är mycket bra och fina skolor, och det är faktiskt så att många av dem kan ta emot barn. Vi har pratat med socialstyrelsen om denna sak, och där säger man att de missanpassade förstör våra fosterhem, och några av ungdomsvårdsskolorna som blivit upprustade får man kanske stänga. Jag vill rekommendera att man åker och tittar på en ungdomsvårdsskola, ty det är inte alls som man tror när man aldrig har varit där.

Det står också i den senaste barnavårdslagen att varje län skall ha ett hem för ungdom, för flickor mellan 15 och 18 år och för pojkar mellan 15 och 18 år. De som finns där är i första hand just litet svårpassade ungdomar, som man tar hand om innan de går till en ungdomsvårdsskola. Den slussningen

brukar gå bra. Jag hoppas att det nu finns en skola i varje landsting — vi har gått tillsammans med Gävleborgs län och skall nu samarbeta även med Värmlands.

Jag har velat säga detta för att visa att det är viktigt att skilja mellan fosterhem för fullt normala barn och för svårangepassade. Därmed har jag inte velat säga att de 250 kronorna räcker till. Det finns tyvärr barnavårdsnämnder som inte ens ger så mycket utan tillämpar en fosterlega på 100 kronor. Det finns många hem som tar sig an barnen inte för pengarna utan därför att de vill ha ett barn i sitt hem.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag nämnde i mitt första anförande att ungefär 25 procent av de ungdomar som av samhället placeras i sådan här vård kommer till fosterhem. Jag framhöll också att det kan vara svårt att få ungdomarna placerade, och det är nog en allmän erfarenhet ute i kommunerna. Om vi ser framåt, herr talman, tror jag vi kan vara ganska säkra på att det kommer att bli ännu svårare att få fram lämpliga fosterhem, samtidigt som tyvärr dessa ungdomar ökar i antal.

Detta är alltså en viktig fråga som behöver utredas, inte minst med tanke på de problem som kommunerna får möta i framtiden. Vare sig det är sant eller inte att kommunerna i dag inte ser så mycket på ersättningen, är det inte omöjligt att de kan ha en annan syn på saken i morgon, när problemet att placera dessa ungdomar kanske är ännu svårare.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Jag vill inte bestrida att företrädarna för reservationen kan besitta en viss sakkunskap på detta område, men jag vill påpeka att varken Kommunförbundet, Stadsförbundet eller Landstingsförbundet har tillstyrkt motionerna. Jag föreställer mig att det i

Ang. familjevård

styrelserna för dessa förbund sitter representanter även för de grupper som för reservanternas talan. Det måste betyda att man inom den kommunala sektorn, även om man anser att frågan i och för sig är viktig, inte är beredd att vidta åtgärder för att tillgodose de önskemål som här har uppställts.

Jag vill påpeka för fru Segerstedt Wiberg att vi sedan den nya skatteutjämningspolitiken har införts inte kan tala om rika och fattiga kommuner på samma sätt som tidigare. De kommuner som har det knapert med skattekrönor och har höga kostnader för bl. a. socialvården kan genom det nya skatteutjämningsystemet få ett tillfredsställande antal skattekrönor och därmed möjlighet att ge de människor som behöver stöd i olika former det ekonomiska bidrag som i varje situation kan anses rimligt.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag tror att förhållandena är bättre, men jag tror att de ännu inte är helt tillfredsställande.

När jag talade om de låga bidragen stödde jag mig främst på egen övertygelse men även på ett uttalande som jag råkade höra i andra kammaren där utskottets ordförande sade att bidragen givetvis är för låga.

Jag ber att få tacka fru Nilsson för att hon påpekade min felsägning. Jag observerade den själv när jag steg ner från talarstolen. Vad vi i dag har är som sagt ungdomsvårdsskolor och dessa har också blivit upprustade.

Jag tror dock inte, herr talman, att vi någonsin ens med den bästa vilja och den bästa tänkbara personal kan komma ifrån att det är bättre att få vistas i ett hem än att vistas på en institution. Jag vill säga till fru Nilsson att även jag har besökt ungdomsvårdsskolor och talat med personal där, och jag har mycket sällan hört någon hävda att vården

Ang. familjevård

där skulle vara bättre än i hemmen. Samtidigt vill jag betona att man har ett svårare arbete på en ungdomsvårdsskola. Oerhört stora krav ställs på personalen. Ingen skall säga att man där inte gör vad man kan, men det vi nu skall diskutera är väl inte den goda viljan hos personalen utan snarare den goda viljan hos oss själva. Viljan att gå från ord till handling. Är vi överens om att riktlinjerna är otillfredsställande och bidragen för låga, tycker jag att vi också bör dra konsekvenserna, och för mig blir konsekvenserna att jag stöder reservationen.

Fru NILSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan hålla med fru Segerstedt Wiberg om att två makar som är villiga att upplåta sitt hem som fosterhem kan åstadkomma bättre resultat än en ungdomsvårdsskola, men jag vill fråga fru Segerstedt Wiberg, varifrån vi skall få de hemmen. Dagligen står det i tidningarna och sägs här i riksdagen att det gäller att få ut kvinnorna på arbetsfältet. Vi har inte så många av de gamla hemmen kvar som kan och vill vara fosterhem.

Om en husmor inte ger sig ut i förvärvsarbete utan stannar hemma och tar sig an en pojke eller flicka, gör hon det därför att hon är idealist och inte för att få 400—500 kronor. Därför måste vi ha kvar ungdomsvårdsskolorna, där duktiga ungdomar kan lära sig ett bra yrke så att de också kan komma ut i förvärvsarbete.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) kort genmäle:

När jag förordar ett högre belopp beror det givetvis på att jag tror att vi därigenom kan få fram flera hem. Jag tycker fortfarande att man inte bör ockra på idealism.

Jag kan inte tänka mig att fru Nilsson menar att vi för att kvinnorna skall kunna gå ut i förvärvsarbete bör skapa

ett sådant samhälle, att våra barn placeras på institutioner av olika slag. Det blir ett samhälle helt olikt det fria samhälle vi har i dag.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! När man i en domstol möter den kriminella ungdomen frågar man sig ofta, varför det inte har gjorts något försök i det aktuella fallet med fosterhemsvård. Kanske, säger man sig då, skulle en sådan vård ha kunnat rädda den unge från fortsatt brottslighet och lett till att man inte nu i domstolen behövt döma honom kanske till ungdomsfängelse.

Vad orsaken är till att fosterhemsvård — trots den utveckling som ägt rum på det området — i alla fall fortfarande används i så relativt begränsad omfattning vet jag inte, men man kan väl förutsätta, att den ekonomiska faktorn spelar en viss roll.

Enligt min mening är åtgärder för att öka användningen av fosterhemsvård när det gäller kriminell ungdom önskvärda, och jag tycker, att utskottet litet för belåtet slagit sig till ro med läget sådant det är. Det förefaller mig som om en utredning av denna fråga ändå skulle vara berättigad.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr andre talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nyman begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 36, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 36.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om åtgärder mot narkotikamissbruk

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 37, i anledning av väckta motioner om åtgärder mot narkotikamissbruk.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 124, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 168, av herr *Ohtin m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en parlamentarisk utredning rörande de spörsmål, som aktualiserats av de senaste årens ökning av narkotikamissbruket, med utredningsdirektiv särskilt inriktade på skyndsamma åtgärder för att få till stånd en provisorisk vårdorganisation i avvaktan på långsiktigare åtgärder av olika slag, ägnade att tränga tillbaka narkotikamissbruket.

Om åtgärder mot narkotikamissbruk

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 124 och II: 168 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Eric Gustaf Peterson* och fru *Elvy Olsson* samt herrar *Johan Olsson*, *Skoglösa* och *From*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av motionerna I: 124 och II: 168 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att den inom medicinalstyrelsen tillsatta narkotikamissbrukskommittén måtte förses med parlamentarisk representation.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Narkotikamissbruket vållar oss oro, inte minst sedan vi fått klart för oss dess utbredning och nedbrytande verkningar. Allvarligast ter sig missbruket då det gäller ungdomar, som i mer eller mindre starkt sammanhållna grupper brukar narkotika, vilket utgör en påtaglig risk för deras hälsa. Dess bättre synes narkotikamissbruket ännu vara lokalt begränsat till de större städerna, men man kan befara att spridningsrisken kan verka epidemiskt, om inte motåtgärder sätts in i tid.

Samhället har ställts inför uppgiften att ge hjälp och lämplig vård åt de narkotikasjuka samt att försvära en vidare spridning av detta missbruk. Eftersom herr Joel Sörenson skall mer ingående behandla själva narkotikaproblematiken, skall jag inskränka mig till att kommentera allmänna beredningsutskottets behandling av folkpartiets motioner i frågan, I: 124 och II: 168, och den till utlåtandet fogade reservationen av herr Eric Gustaf Peterson m. fl. I nämnda motionspar har vägrats en parlamentarisk utredning rörande de spörsmål som aktualiserats av de senaste årens ökning av narkotikamissbruket. Sedan dessa motioner avlämnats har

Om åtgärder mot narkotikamissbruk

kort därefter medicinalstyrelsen beslutat reorganisera den expertgrupp som tillsattes i frågan den 18 juni 1965 och tillsatt en huvudkommitté, den s. k. narkomanvårdskommittén, och vissa subkommittéer, fyra arbetsgrupper, en socialmedicinsk, en teknisk-diagnostisk och en juridisk grupp samt en grupp för vårdfrågor.

I allmänna beredningsutskottets utlåtande redovisas den expertis och de representanter från olika samhällsorgan som knutits till narkomanvårdskommittén och dess subkommittéer. Kommittén för vårdfrågor, d. v. s. en av subkommittéerna, har vidtagit vissa praktiska åtgärder för att förbättra vårdmöjligheterna för narkomaner. Tyvärr har vi emellertid ännu inte fått en specialklinik för vård av narkomaner och för effektiv avvänjning, såväl fysiologiskt som psykologiskt. I Norge har man kommit längre. Behandlingen där har baserats på att narkomani är symptom på en psykisk sjukdom och enligt de erfarenheter man där har kan det ta upp till nio månader att bota en narkoman.

Vårdfrågan är synnerligen akut, och den behöver lösas inte minst här i Stockholm. Den nuvarande kommittén med experter på olika områden borde ha de största förutsättningar att ge en allsidig belysning av narkotikaproblemen, och det är därför värdefullt att den har blivit så representativ. Vi reserverar delar utskottets mening att en ytterligare utredning inte behöver tillsättas i denna fråga, men vi vill att utredningen skall kompletteras med några parlamentariker. Genom parlamentarisk medverkan, menar vi, ges nämligen möjligheter att lämna det organ som i sista hand har att besluta om åtgärder, d. v. s. riksdagen, löpande information om undersökningsresultaten. Det är väl heller inte uteslutet, att värdefulla synpunkter skulle kunna tillföras narkomankommittén i dess utredande arbete om den får parlamentarisk förankring.

Frågan om parlamentarisk represen-

tation i utredningar är en viktig fråga. Jag menar inte att alla utredningar är av den arten, att de kräver medverkan av parlamentariker. Men just narkotika-utredningen är en sådan med dess sociala och mänskliga aspekter inte minst, och med kraven på skyndsamma åtgärder för att ordna vårdfrågan. Där borde det vara parlamentarisk representation.

Tyvärr har vi från oppositionen inte fått den resonans i denna fråga, liksom i några andra frågor, inom utskottet då det gäller vårt intresse för parlamentarisk representation.

Då det gäller själva sakfrågan och vikten av att praktiska åtgärder vidtages för att söka råda bot på missförhållandena med narkotikamissbruk, är vi helt överens inom utskottet, som där har en som jag tycker stark och bra skrivning. På punkten om den parlamentariska representationen skiljer vi oss dock åt.

Jag vill, herr talman, med det anförda yrka bifall till den reservation som fogats vid utskottets utlåtande och som har herr Eric Gustaf Peterson m. fl. som undertecknare.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Narkotikaproblemet har på mycket kort tid blivit en skrämmande och angelägen samhällsfråga. Narkotikamissbruk bland ungdom i Stockholm var praktiskt taget okänt före 1958. Då fick det en epidemisk utbredning, som sedan har kommit tillbaka i vågor.

År 1954 vårdades i vårt land 146 patienter för läkemedelsmissbruk. År 1962 hade den siffran stigit till 458 och år 1963 till 582. Dessa siffror ger dock ingen rättvisande bild av situationen. Det dolda narkotikamissbruket är med all sannolikhet stort.

Den 25 mars i fjol gjorde TV-Aktuellt en intervju med professor Goldberg. Intervjuaren frågade bl. a. vad professorn trodde om antalet narkotikamissbrukare i vårt land, om vi kanske hade

att räkna med 10 000 eller 15 000. Professor Goldberg svarade, att det är möjligt och att antalet i varje fall säkert är större än vad man har gissat. Nästa fråga var: »Ökar missbruket?» Svaret löd: »Ja, det gör det, såvitt man vet.» Om vi utgår från att det fanns ett par hundratal för ett tiotal år sedan, är vi nu uppe i flera tusen. Det skulle innebära en tio- eller tjugudubbling.

I mars i fjol riktade jag en interpellation i ärendet till socialministern, men på grund av sjukdom kunde jag inte ta emot ett svar. När man framställer en sådan interpellation skapas alltid kontakter. Folk söker upp en, skriver till en och vill ge uttryck för uppfattningar och erfarenheter. De kontakter jag då fick styrkte mig i den uppfattningen att detta verkligen är ett brännande angeläget ärende. Det är fråga om att rädda människor från elände av svåraste art.

Man berättade för mig om en tendens här i Stockholm på vissa s. k. jazzklubbar, där besökare medförde ett dittills föga känt ämne, som kallades pampam. Man lade en tablett i en drink till en utvald flicka, som därigenom blev försatt i ett slags hypnostillstånd och upplagd för litet av varje, som brevskrivaren nämnde, bl. a. nakenfotograferingar. När flickan så småningom vaknar ur det hypnotiska tillståndet har hon bara ett diffust minne av vad hon har varit med om. Förefintligheten av mer eller mindre komprometterande fotografier avhåller henne i allmänhet från att göra någon anmälan. Jag har velat anföra just det här exemplet för att belysa den kolossala problematik som ligger i tillväjningen av narkotika.

Vi befinner oss alltså i en utomordentligt allvarlig situation. Missbruket tycks tillta och snabba insatser måste komma till stånd. Det är en fråga om att dels hindra, dels om möjligt rädda ur mänsklig degeneration.

Något valhänta och rätt osäkra har samhällets insatser hittills varit. Svartabörshandeln har kraftigt tilltagit, det vet

Om åtgärder mot narkotikamissbruk vi. Smuggling har blivit »big business», det lönar sig. Att frågan har en betydande juridisk aspekt är uppenbart. Smuggling måste framstå som ett svårt kriminellt agerande. Frågan om tillhållande av tabletter på svarta börsen har allvarliga juridiska aspekter. Det måste från samhällets sida göras fullt klart att denna handel betraktas som ett svårt brott mot lag och ordning. Djupast sett är det fråga om ett brott mot mänsklig värdighet.

Men den juridiska aspekten är sannerligen inte den enda, och kanske inte ens den viktigaste. Av avgörande vikt är kunskapen om den sociala, emotionella och somatiska problematiken kring narkotikaproblemet. Här är, som har betonats, vår kunskap svag.

Jag frågade för något år sedan riksdagens upplysningstjänst: Har det gjorts några djupgående och omfattande undersökningar som man kan bygga på vid ett ställningstagande? Jag fick svaret att några mera utförliga medicinsktvetenskapliga studier rörande narkotikamissbrukets somatiska, psykologiska och sociala orsaker inte har företagits i vårt land såvitt upplysningstjänsten hade sig bekant. Några spridda artiklar finns, men icke en genomförd undersökning.

Vi har hittills vetat för litet om de komplicerade mänskliga problemen kring tillväjning och avvänjning, och då blir vi i samhället lätt grymma. Vi avstänger t. ex. de narkomaner, som vi får tag på, från tillgång till narkotika. Avvänjning, så mycket vet vi, är inte en fråga om plötslig, total abstinens, utan en fråga om minskade doser. Och fängelse är alls ingen lösning. Det är ju här fråga om sjuka människor. De måste behandlas som sådana. Samhället får inte ge dem den moraliska domens stigmata. De måste få känna och konkret se omsorgens ansvariga samhällsagerande.

Narkotikaproblemet är naturligtvis inte ett problem, det är många. Först har vi det preventiva problemet: Hur

Om åtgärder mot narkotikamissbruk

skall vi hindra missbrukets spridning? Detta är ett av de mest angelägna problemen som vi står inför samhällsmässigt. Ett specialfall av det problemet är följande: Hur skall vi komma åt smuggling och svartabörsförsäljning av narkotika? Vi är medvetna om att det problemet har internationella aspekter.

Statsrådet Aspling gav den 25 maj i fjol ett interpellationssvar, jag tror i medkammaren. Det förtjänar att citeras något av vad han där anförde:

»Den illegala handeln med narkotika avser främst centralstimulerande medel av typen fenedrin och precludin, dvs. medel som icke faller under den internationellt reglerade handeln med narkotika och som därför kan inköpas tämligen fritt i många länder, framför allt i Sydeuropa.»

Det är ju ett väldigt problem. Här kan alltså de som vill smuggla billigt och lätt köpa betydande mängder av narkotika och med smuggelteknik införa det i Sverige. Därigenom ökar på ett svårartat sätt narkotikaproblemen ibland oss.

Statsrådet Aspling fortsatte: »En första åtgärd för att hämma utflödet av sådana narkotiska läkemedel från dessa länder måste vara att söka göra dem svåråtkomliga där.» Vid Världshälsoorganisationens nyligen avslutade möte i Genève tog den svenska delegationen initiativ till en aktion i denna fråga. Ett sådant meddelande hälsas med stor tacksamhet. Med ännu större tacksamhet hälsas det tillkännagivande som då gjordes — jag har inte haft tillfälle att i detalj följa ärendets vidare utveckling — nämligen, att Sverige skall med all kraft verka för att man internationellt skall söka komma till rätta med möjligheterna att inköpa sådana medel som har narkotisk verkan.

Ett annat problem är att rädda och rehabilitera dem som redan är narkomaner. Här måste principen vara den som vi har antytt, nämligen att det är fråga om sjuka människor som måste botas med de medel vi känner för att

bota sjukdomar, medicinska, sociala och psykoterapeutiska medel. Det gäller i varje fall för samhället — och det tror jag är en utomordentligt viktig faktor i sammanhanget — att vinna narkomanernas förtroende. Det gäller att få bort deras känsla av att samhället är ett slags polis som söker komma åt dem. Vi måste hitta vägar för att vinna förtroende hos dem som råkat hamna i, jag våga säga, narkotikaelandet. Utan ett sådant förtroende är botandet mycket svårt — det är svårt nog ändå även med det förtroendet.

Herr talman! Jag är medveten om att ärendet i dag inte gäller åtgärder för att förebygga och komma till rätta med narkomanien. Vi får säkert anledning att senare diskutera det ämnet i kammaren, jag hoppas rätt snart. Jag ser dock detta problem så allvarligt att jag inte har kunnat underlåta att något ta upp den problematik som uppenbarar sig bakom narkomanien. Nu är något på gång. Några interpellationer framställdes vid vårriksdagen i fjol. I juni i fjol tillkallades en expertgrupp. Den 28 januari i år ombildades den till narkomanvårdskommittén. Detta hände sju dagar efter det att vårt parti hade väckt sin motion, och vi kunde alltså inte känna till den utveckling som sedan ägde rum. Allt detta är, som herr Nyman har betonat, utomordentligt tacknämligt. Man önskar verkligen kommittén lycka till i en snabbaktion samt till insikt och klokskap.

Då kan man naturligtvis fråga: Kan man inte låta saken bero med detta? Utskottet ser saken på det sättet att varför skall vi störa kommittén i dess arbete? Låt oss se vad som kommer ut av kommitténs arbete. Sedan får vi, resonerar utskottet, en proposition och kan väcka motioner, varefter följer kammarbehandling. Naturligtvis kan vi gå den vägen. När nu reservanterna vill gå en annan väg, kan man fråga sig: Varför inte? Ärendet är, menar jag, verkligen av den omfattningen att många av oss här i riksdagen och riksdagens partier

är vitalt intresserade av denna fråga. Ligger det då inte något i önskan om en parlamentarisk representation redan på utredningsstadiet? Det är väl ändå utredningen som skall utforma förslag för att komma till rätta med den svåra problematik som vi här diskuterar. På det sättet går det ju till i de flesta andra fall. Reservanterna säger: Självklart. Någon ny utredning behövs inte, och ingen menar heller detta.

Jag tycker att det med tanke på denna frågas stora betydelse skulle vara av yttersta vikt att låta partierna i riksdagen känna både förtroendet och svaret vid utformningen av huvudlinjerna för samhällets ansvarstagande i denna angelägna samhällsfråga. Det ligger inte något orimligt alls i önskan om att den expertkommitté som nu arbetar, som vi har stort förtroende för och som vi ställer stora förväntningar på, också skulle omfatta parlamentariker som aktivt skulle medverka till lösning av dessa svår bemästrade frågor.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Jag kan helt instämma med herr Nyman, när han säger att utskottet har varit besjälade av önskan att se på dessa frågor med stort allvar. Det finns heller inga delade meningar om problematiken, men åsikterna har skilt sig vad beträffar parlamentarikerinsatsen. Jag kan också apostrofera herr Sörenson eller kanske rättare sagt komplettera hans framställning.

Det är alldeles riktigt att den profylaktiska verksamheten är det väsentliga, och därvidlag har allaredan vissa saker börjat göras. Man har bland annat riktat sig till skolungdomar med broschyrer. Kammarrens ledamöter kanske drar på munnen och tycker att det inte är så märkvärdigt. Men här måste man bedriva upplysning — det tillhör profylaxen. I likhet med herr Sörenson vill jag understryka att de som

Om åtgärder mot narkotikamissbruk
smugglar in och distribuerar preparaten är de som man verkligen skall sätta åt — det tillhör också profylaxen.

Herr Sörenson drog fram vissa uppgifter som han hade tillgängliga. Jag skall komplettera dem med att nämna vad jag fick höra vid ett samtal som några riksdagsledamöter hade i vinterns med polismästare Lüning. Polismästaren sade på tal om dessa frågor att han vill likställa distributörerna — »hajarna» — med mördare. Vad de åstadkommer är att totalt fördärva och föröda unga människor liv. Herr Lüning ansåg att lagstiftningen var alldeles för vek. Ingen hesiterar inför de straffsatsen som för närvarande råder. Jag hoppas verkligen att den juridiska gruppen — en av de fyra subkommittéer som arbetar under den stora narkomanvårdskommittén — tar upp problemen och med kraft försöker komma till rätta med dem. Det skall naturligtvis ske genom att införa en straffsats som kan verka dämpande.

Orsaken till att jag begärde ordet, herr talman, var att jag ville klara ut varför högerledamöterna i utskottet inte har anslutit sig till reservanternas synpunkter, d. v. s. att man borde utöka narkomanvårdskommittén med parlamentariker. Vi tycker inte att det är nödvändigt. Kommitténs arbete är, som jag nyss sade, uppdelat på fyra subkommittéer, nämligen en socialmedicinsk, en tekniskdiagnostisk, en juridisk och en för vårdfrågor. Jag tror inte att man kunde tillföra kommittén så mycket genom att sätta dit parlamentariker. Jag vet heller inte riktigt hur det skulle kunna bli en allsidig representation, när det finns så många underkommittéer. I motsats till herr Sörenson anser jag att kommittén bör få arbeta med den sammansättning den nu har, och jag tror att riksdagen ändå kan hålla sig underrättad om hur långt den har kommit och vad den sysslar med. Man kan dock få föredragningar och upplysningar om den metodik som tillämpas. Jag vill inte underskatta riks-

Om åtgärder mot narkotikamissbruk

dagsmännens kvalifikationer, men jag tror att dessa experter måste anses kapabla att i varje fall så långt det är möjligt försöka lösa de uppgifter som är dem förelagda. Sedan kan riksdagen kopplas in, när en proposition läggs fram med preciserade förslag utarbetade på grundval av övervägandena inom kommittén.

Därför tror jag, herr talman, att det för närvarande inte är nödvändigt att utöka kommittén med några parlamentariker.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Jag vill klart säga ifrån att inga delade meningar i sakfrågan råder inom allmänna beredningsutskottet, alltså när det gäller angelägenheten av att man på allt sätt försöker komma till rätta med skadeverkningarna av narkotikamissbruket.

Vad kammaren just nu har att ta ställning till är ett praktiskt problem. I motionerna har man yrkat på en parlamentarisk utredning. Reservanterna har tonat ner det yrkandet och säger att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om att den av medicinalstyrelsen tillsatta narkomanvårdskommittén förses med parlamentarisk representation. Ja, det är klart att detta är en väg som kan följas. Kungl. Maj:t skulle då hos medicinalstyrelsen begära att få tillsätta några parlamentariker utöver den expertis som medicinalstyrelsen har kallat för att utreda frågan.

Utskottsmajoriteten har funnit att denna procedurfråga kanske inte har väsentlig betydelse. Det väsentliga i sammanhanget torde vara att de människor, som nu sysslar med att utreda och kartlägga detta område och utforma tankegångar som kan ligga till grund för åtgärder i en framtid, får komma med sitt förslag och att Kungl. Maj:t får utarbeta en proposition; om förslagen då inte anses acceptabla vid riksdagens behandling kan yrkande om en parlamentarisk översyn framställas.

För dagen, herr talman, föreställer jag mig att utskottets skrivning och förslag är det riktiga och ber därför att få yrka bifall till utskottes hemställan.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Det är självfallet ingen fråga på liv och död som kammaren nu diskuterar. Vi är överens om att den har sådan vikt att den bör lösas, och vi är säkert ense om tagen. Men det rör sig om en procedurfråga.

Jag tror dock att vi allesammans är ganska angelägna om att i vårt samhälle upprätthålla lekmännens betydande inflytande. Vi är ständigt på vakt mot en tjänstemannademokrati. Jag vill inte överbetona denna faktor men undrar ändå om det inte i en så betydande samhällsfråga som engagerar människorna så mycket som detta problem gör trots allt kan vara rimligt att parlamentarikerna, riksdagen, redan från början får vara med vid utformningen av förslagen? Ingen tror att en riksdagsman, såvida han inte råkar vara expert på området, kan lämna några väsentliga bidrag till de grundläggande utredningarna. Ingen har heller sådana anspråk. Men jag tror att det vore av värde om redan i begynnelsen, vid **konklusionen** av dessa utredningar, några av de riksdagsmän är aktivt inkopplade som slutligen har att ta ställning till förslagen.

Det är ingen fråga på liv och död, jag är angelägen om att säga detta — vi som biträder reservationen har också klart för oss att här finns en god vilja över hela linjen. Det är inte detta frågan gäller, utan vi hyser en önskan att bevara riksdagens möjligheter att på ett tidigt stadium aktivt följa alla viktiga samhällsfrågor.

Detta är orsaken till att jag biträder reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskot-

tets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Nyman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarrens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 82;

Nej — 38.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärende å föredragningslistan skulle uppskjutas till kammarrens sammanträde onsdagen den 11 innevarande månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Larsson, Nils Theodor*, för tiden den 10—den 12 maj och herr

Kajser för tiden den 10—den 13 maj för deltagande i ett av Europarådets rådgivande församling anordnat symposium i Berlin, vartill de blivit utsedda av talmanskonferensen.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 168, till Konungen i anledning av väckta motioner angående vårdbidragen till handikappade barn.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1966/67 till internationell biståndsverksamhet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre anslag avseende socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser allmänna frågor och bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om arbeten inom viss kostnadsram;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad

propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1966/67 till informationsverksamhet om Sverige i utlandet;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1966/67 till utförande av beskickningsanläggningar i Moskva och Stockholm;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1966/67 till statskontoret;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag för budgetåret 1966/67 till främjande av nordiskt-kulturellt samarbete och till bidrag till den nordiska kulturfonden;

nr 184, i anledning av väckta motioner om viss ytterligare ersättning till förre värnpliktige löjtnanten A. F. Abrahamsson;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett arbetsmedicinskt institut m. m.;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till folkhögskolor; och

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökat statligt stöd till barnstugor m. m.

Anmäldes och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan att till utskottet från riksdagens revisorer inkommit framställning angående uppförande på tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår av anslag till utrustning m. m. av nya lokaler.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående huvudmannskapet för mentalsjukvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstatligandet av uppbördsverken och omorganisation av de lokala skattemyndigheterna m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., i vad propositionen avser medelsanvisning till folkpensioner, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 97, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67;

bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser i anledning av statens övertagande av huvudmannskapet för uppbördsväsendet m. m. i vissa städer, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning

om ändrad lydelse av 1 a § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av nuvarande rättsförhållanden beträffande gruvskogarna jämte en i ämnet väckt motion;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1966/67;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1966/67, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1965/66, såvitt propositionen avser jordbruksärenden; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss staten tillhörig mark, m. m.; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av väckta motioner angående hushållspraktik;

nr 40, i anledning av § 27 i riksdagens revisorers berättelse över den år 1965 av dem verkställda granskningen av statsverket;

nr 41, i anledning av § 28 i riksdagens revisorers berättelse över den år 1965 av dem verkställda granskningen av statsverket;

nr 42, i anledning av § 29 i riksdagens revisorers berättelse över den år 1965 av dem verkställda granskningen av statsverket; och

nr 43, i anledning av § 38 i riksdagens revisorers berättelse över den av dem år 1965 verkställda granskningen av statsverket.

Interpellation ang. de höjda priserna på matpotatis, m. m.

Herr KRISTIANSSON, AXEL, (cp) erhöjll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Inflationen och de ständigt ökande levnadsomkostnaderna har under senare tid medfört en intensifierad debatt om prisstegringar och prisövervakning. Ännu har emellertid inte åtgärder vidtagits för att få till stånd överläggningar mellan samtliga de parter som har ansvar för eller påverkar den samhällsekonomiska utvecklingen. Däremot har en särskild kommitté tillsatts som vid sidan av statens priskontrollnämnd skall följa kostnadsutvecklingen och utreda orsakssammanhangen.

Inom livsmedelssektorn har en särskilt markant prisstegring skett för matpotatis. Medan priset på denna vara under större delen av konsumtionsåret legat lågt, i producentledet en längre tid vid eller under den nedre prisgränsen, har det under de senaste veckorna gått starkt i höjden. Enligt senaste uppgifter ligger detaljhandelspriset nu på 1:10—1:15 kr. per kilo i de större konsumtionsorterna. Trenden är sådan att fortsatta prisstegringar kan befaras. Denna utveckling pågår trots att importavgift enligt jordbruksnämndens beslut tills vidare ej uttages för potatis och importen är fri.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet Lindström få ställa följande frågor:

1. Har statsrådet observerat de starkt stegrade priserna på matpotatis och är statsrådet beredd att redogöra för orsakerna härtill?

2. Vill statsrådet lämna en redovisning för förutsättningarna för att marknaden under återstående delen av konsumtionsåret förses med potatis till för konsumenterna acceptabla priser?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om upprustning av vägnätet i Norrlands inland

Ordet lämnades på begäran till herr WANHAINEN (s), som yttrade:

Herr talman! Det allmänna vägnätet i Norrlands inland befinner sig f. n. i ett sådant tillstånd att livsviktiga transporter inte kan komma till utförande. Flera byar, bl. a. i övre Tornedalen, har blivit helt isolerade. Inte ens matvarutransporter kan utföras. Vidare har skolskjutsarna fått inställas med påföljd att skolbarnen inte kunnat delta i undervisningen.

Självfallet har den starka kylan under vintern bidragit till det nuvarande miserabla tillståndet på våra vägar. Man kan emellertid inte bortse ifrån att fenomenet är i mer eller mindre likartad form återkommande år efter år.

Man kan inte komma ifrån den uppfattningen, att vägarna på vissa håll, t. ex. i Tornedalen, inte kunnat upprustas i enlighet med trafikens krav. En högre medelstillsättning för upprustning av vägarna i de utsatta områdena är väl det verksammaste medlet i strävandena att nå en tillfredsställande ordning.

Med stöd av ovanstående motivering anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande fråga:

Vilka åtgärder kommer man att vidtaga från vägmyndigheternas sida för att rusta upp vägarna, i första hand i de nu utsatta områdena, så att risk för befolkningen att bli isolerad från omvärlden på grund av vägnas ofarbarhet inte behöver befaras i framtiden?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet avlämnade motioner:

nr 752, av herr Nilsson, *Ferdinand, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 73, med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.;

nr 753, av herr Stefanson *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 73, med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.; och

nr 754, av herr Sveningsson *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 73, med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation, m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av herr Isacson (h) till statsrådet fru Lindström: »Hur mycket av de prisförändringar som under senaste tiden företagits i detaljhandelsledet på vissa livsmedel såsom mjölk, smör, bageri- och konditorivaror förorsakas av förändringar i produktpriserna till jordbruket?»; samt

av herr Larfors (s) till herr statsrådet Lundkvist: »Ämnar Herr Statsrådet framlägga förslag till sådan ändring av kommunala vallagen, att en kommun får rätt betala tryckning av valsedlar till kommunala val?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.50.

In fidem

K.-G. Lindelöw